

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка**

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня: «магістр»

на тему:

**«ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ ЛЕПБУК»**

Виконала:

Студентка II курсу, 21-М групи

Спеціальності 013 «Початкова освіта»

Прилепа Аня Андріївна

Науковий керівник:

к. біол. н., доцент Коваль Вікторія

Олександрівна

Роботу подано до розгляду « ___ » _____ 2022 року.

Студентка

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри *дошкільної та початкової освіти*
протокол № _____ від « ___ » _____ 2022 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

В. о. зав. кафедри

_____
(підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Прилепа А. А. Формування пізнавальної активності молодших школярів засобом лепбук. Спеціальність 013 Початкова освіта. Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. 2022. 84 с.

У кваліфікаційній роботі обґрунтовано важливість формування пізнавальної активності молодших школярів. Розкрито поняття «пізнавальна діяльність», «активність учня», «пізнавальний інтерес», визначено критерії та показники їх сформованості в учнів початкових класів. Проаналізовано особливості формування пізнавальної активності молодших школярів засобом лепбук. Розроблено та експериментально перевірено систему занять із лепбуком для формування пізнавальної активності в учнів початкових класів. Представлено рекомендації вчителям щодо розвитку пізнавальної активності учнів засобом лепбук.

Ключові слова: пізнавальна активність, пізнавальна діяльність, пізнавальний інтерес, молодший шкільний вік, лепбук.

ABSTRACT

Prilepa A. A. Formation of cognitive activity of younger schoolchildren by means of a lapbook. Specialty 013 Primary education. Chernihiv Collegium National University named after T. G. Shevchenko. 2022. 84 p.

The qualification work substantiates the importance of forming the cognitive activity of younger schoolchildren. The concept of "cognitive activity", "pupil activity", "cognitive interest" is revealed, the criteria and indicators of their formation in primary school students are determined. The peculiarities of the formation of cognitive activity of younger schoolchildren by means of lapbooks are analyzed. A system of classes with a lapbook for the formation of cognitive activity in elementary school students has been developed and experimentally tested. Recommendations for teachers on the development of students' cognitive activity using the lapbook tool are presented.

Key words: cognitive activity, cognitive activity, cognitive interest, junior school age, lapbook.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	10
1.1 Психолого-педагогічна характеристика пізнавальної активності молодших школярів	10
1.2 Лепбук як засіб розвитку пізнавального інтересу у дітей молодшого шкільного віку.....	27
Висновки до розділу 1.....	43
2 ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ЛЕПБУК.....	44
2.1 Дослідження актуального стану використання лепбуку у роботі з молодшими школярами.....	44
2.2 Експериментальне дослідження ефективності застосування лепбуку у формуванні пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку	50
2.3 Рекомендації вчителям щодо розвитку пізнавальної активності учнів засобом лепбуку.....	62
Висновки до розділу 2.....	66
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	71

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах стає дедалі очевиднішим, що ефективність навчання перебуває у прямій залежності від рівня пізнавальної активності школярів у процесі навчання.

Ще давньогрецький філософ Сократ приділяв свою увагу цій проблемі, він навчав своїх слухачів умінню логічно мислити, шукати істину шляхом роздумів. Ж.Ж. Руссо створював спеціальні ситуації, які змушували учня захотіти дізнатися щось нове. Але, не дивлячись на це, проблема набула розповсюдженості тільки в ХХ столітті.

Такі великі педагоги та психологи, як Б. Ананьєв, Я. Коменський, К. Ушинський, Д. Ельконін та ін., займалися проблемою активізації пізнавальної діяльності. Проблема активізації пізнавальної діяльності спонукала до розробок нових методик, різних компонентів, посібників для вдосконалення уроку та розвитку учнів.

Серед більш сучасних науковців, які розглядали питання підвищення активності школярів на уроках можна зазначити В. Краснопольського, І.Литвиненко та ін. Можливості застосування інтерактивних технологій, введення інновацій вивчали дослідники О. Пометун, Л. Пироженко, О.Савченко та ін.

Пізнавальна активність – це інтерес до навчальної діяльності, отримання знань, до науки. Виникнення пізнавальної активності залежить насамперед від рівня розвитку дитини, її досвіду, знань, того ґрунту, який має інтерес, а з іншого боку, від способу подачі матеріалу. Інтерес школярів до навчання є визначальним чинником у процесі оволодіння ними знаннями.

Пізнавальну активність слід визнавати однією зі значних чинників процесу, вплив якого незаперечний як у створенні світлої і радісної атмосфери навчання, так і на інтенсивність перебігу пізнавальної діяльності учнів. За наявності пізнавальної активності вчення стає близькою, життєво важливою діяльністю, у якій сам школяр зацікавлений.

Отже, одна з найактуальніших проблем сучасної освіти – активізація пізнавальної діяльності. На сучасному етапі у школах важливим завданням вчителя є формування пізнавальної діяльності молодших школярів. Творчий розвиток учнів, а також розвиток активності, ініціативності, самостійності – це вимога самого життя. У період науково-технічної революції можемо спостерігати стрімке зростання наукових знань та їх широке впровадження у виробництво та життя, перед школою стоїть завдання озброїти своїх випускників системою міцних знань та вміннями самостійно поповнювати їх та розвивати свої пізнавальні здібності.

Одним із головних періодів життя людини є молодший шкільний вік, адже саме на цьому етапі свого життя дитина починає набувати знання про навколишню дійсність для свого подальшого розвитку. Також дитина набуває не тільки знання, а й основні вміння та навички. Саме від цього періоду життя залежать подальші шляхи розвитку дитини. У цей час завдання вчителя, який формує пізнавальну активність, у тому, щоб бути уважним до кожної дитини; вміти побачити, помітити в учня найменшу іскру інтересу до будь-якої сторони навчальної роботи; створювати всі умови для того, щоб розпалити її і перетворити на справжній інтерес до науки, знань.

Серед засобів активізації діяльності школярів дидакти виділяють такі, як навчальний зміст, методи та прийоми навчання, форми організації навчання.

Формування пізнавальної активності у молодших школярів – дуже актуальна проблема для побудови навчального процесу, тому що школі необхідно прищепити учневі прагнення до постійного поповнення своїх знань за допомогою самоосвіти, сприяти спонуканням, розширювати свій загальний та спеціальний кругозір. Турбота про створення, підтримку та розвиток інтересу до предмета, до процесу пізнання – найважливіше завдання, яке стоїть перед кожним учителем. Проблема пізнавальної активності є необхідним компонентом розробки таких питань як удосконалення організації уроку, написання навчальних посібників,

виховання самостійності учнів, підвищення майстерності вчителя, розвиток мислення учнів.

Для розвитку пізнавальної активності великі можливості створює інноваційна діяльність. Але тут виникає суперечність, яка пов'язана з необхідністю підвищення пізнавальної активності через інноваційну діяльність та нерозробленістю методики її застосування. Сучасні технології навчання можуть знайти розв'язання багатьох педагогічних завдань, а також розкриють абсолютно нові можливості для творчості та реалізації нових форм та методів навчання молодших школярів.

Лепбук як новий спосіб систематизації знань учнів дозволяє розвивати навички роботи з додатковою інформацією, уміння аналізувати, узагальнювати, вибудовувати логічну послідовність своєї діяльності.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати і дослідити практично можливості розвитку пізнавальної активності молодших школярів засобом лепбук.

Завдання дослідження:

1. Розкрити психолого-педагогічну характеристику пізнавальної активності молодших школярів.
2. Охарактеризувати лепбук як інноваційний засіб пізнавального розвитку дітей молодшого шкільного віку.
3. Провести дослідження актуального стану використання лепбуку у роботі з молодшими школярами.
4. Провести експериментальне дослідження застосування лепбуку у формування пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку.
5. Розробити рекомендації для вчителів щодо розвитку пізнавальної активності учнів засобом лепбуку.

Об'єктом дослідження є освітній процес у початковій школі.

Предметом – процес розвитку пізнавальної активності молодших школярів засобом лепбук.

Для розв'язання поставлених завдань застосовувалися такі **методи дослідження**: теоретичні (узагальнення та систематизація психолого-педагогічної літератури, аналіз) та емпіричні (спостереження, анкетування, узагальнення педагогічного досвіду, експериментальна робота).

Апробація матеріалів відбулась на міжнародній та всеукраїнських конференціях:

- Міжнародна науково-практична конференція «ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ СЬОГОДЕННЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА» м. Одеса, 21-22 січня 2022 р.
- ІХ Всеукраїнська науково-практична студентська інтернет-конференція «Науковий простір студента: пошуки і знахідки» м. Київ, 28 квітня 2022 р.
- Всеукраїнська студентська науково-практична інтернет-конференція «РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ» м. Івано-Франківськ, 27-28 жовтня 2022 р.

Публікації. За темою дослідження було опубліковано наступні роботи:

1. Прилепа А. Використання лепбука на уроках у початковій школі/ Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (21-22 січня 2022 р., м. Одеса). – м. Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2022 – с.177-180.
2. Прилепа А. Лепбук як засіб формування проєктних вмінь учнів початкової школи / Науковий простір студента: пошуки і знахідки (час.1): матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції (28 березня 2022 р.): збірник тез. – Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022 – 492с.
3. Прилепа А. Лепбукінг: історія виникнення та сучасність / Розвиток особистості молодшого школяра:сучасні реалії та перспективи:

збірник матеріалів науково-практичної інтернет-конференції. – Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефанника. 2022. Вип. 8. С. 143-145.

Експериментальна база дослідження. Експеримент проводився на базі Снов'янської гімназії, Чернігівський район, Чернігівська область. У дослідженні брали участь школярі третього класу та вчителі початкових класів.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг магістерської роботи становить 84 сторінки, обсяг основного тексту – 66 сторінок, 1 таблиця, 6 рисунків.

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1 Психолого-педагогічна характеристика пізнавальної активності молодших школярів

Одним із стратегічних завдань реформування сучасної української школи є її переорієнтація на особистісний розвиток школярів. У зв'язку з цим зростаючу актуальність набуває така організація функціонування школи та відбір методів її роботи, які забезпечували б максимальні умови для виявлення і розвитку індивідуальності і здібностей кожного учня.

В Україні в 2015-2016 роках з усіма учасниками освітнього процесу широко обговорювалися стратегії змін в освіті. В результаті обговорення концептуальні засади реформування середньої освіти були викладені в проєкті «Нова українська школа». Серед ключових компонентів реформованої школи виділені такі: новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей; мотивований учитель, який має свободу творчості; педагогіка партнерства між педагогами, учнями та їх батьками; нова структура школи, яка сприяє засвоєнню нового змісту і придбання компетентностей для сталого розвитку та ін. [27].

«Нова українська школа» передбачає в якості основного напрямку змін у змісті освіти орієнтацію на ключові компетентності випускників школи. Серед них такі: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися засобами рідної та іноземних мов, інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання протягом усього життя; соціальні компетентності, культурна компетентність, інноваційність, компетентності в галузі техніки і технологій.

Фахівці відзначають, що спільними для всіх компетентностей є вміння читати і розуміти прочитане; вміння оформляти думку усно і письмово; критичне і системне мислення; здатність логічно обґрунтовувати свою позицію; ініціативність; творчість; вміння вирішувати проблеми.

Завдання сучасної початкової школи – розвивати кожну дитину як неповторну індивідуальність. З огляду на це велике значення має формування у школярів творчого потенціалу, прагнення до самостійної пізнавальної діяльності, вміння ставити та вирішувати нові проблеми.

Впровадження концепції НУШ забезпечує оновлення перебудови системи саме початкової освіти та реалізацію високої якості педагогічного процесу, особистісно-орієнтованого на розвиток та виховання молодого покоління.

Одним із актуальних завдань початкової школи на сучасному етапі в умовах НУШ є становлення пізнавальної сфери дитини як цілеспрямованої розумової активності та інтелектуальної рефлексії навчальної діяльності у молодшому шкільному віці. Удосконалення навчально-виховного процесу в початкових класах багато в чому залежить від того, як ми підтримуватимемо і розвиватимемо у молодшого школяра інтерес до навчання та пізнання навколишнього світу, формуватимемо його пізнавальну активність.

Суспільству на сучасному етапі розвитку необхідні люди, які матимуть соціально значущі якості особистості. Такі якості формуються саме під час навчання у початковій школі, і пізнавальна активність не є винятком. Пізнавальна активність одна із головних значимих якостей особистості учнів. Адже саме у початковій школі учні здатні відчутти «смак» вчення у всіх проявах. І саме від вчителя початкових класів залежить, розвиватиметься і вдосконалюватиметься пізнавальна активність дитини чи ні. Вчених завжди цікавила проблема формування пізнавальної активності молодших школярів.

Відомо, що дослідження починається з визначення сенсу досліджуваного предмета чи явища. Тому треба розглянути різні визначення таких основних понять, як «діяльність», «пізнавальна діяльність», «активність учня» та «пізнавальний інтерес», що даються у психолого-педагогічній літературі.

Психолог Р. Немов дає таке визначення діяльності: «Діяльність – це специфічний вид активності людини, який спрямований на пізнання та

творче перетворення світу навколо себе, включаючи самого себе та умови свого існування» [35].

I. Зимня охарактеризувала діяльність як «динамічну систему взаємодій суб'єкта зі світом, у яких відбувається виникнення та втілення в об'єкті психічного образу та реалізація опосередкованих ним відносин суб'єкта у предметній діяльності» [17].

З вищесказаного можна дійти до висновку, що діяльністю є активний вплив людини на навколишню дійсність і самого себе. Це психічна та фізична активність людини, підкріплена свідомою метою. Психологи та педагоги охарактеризували пізнавальну діяльність як провідну в житті молодшого школяра, яка є стимулятором навчальної на основі пізнавального інтересу. Нормальним станом людини та дитини зокрема є діяльність. Діяльність дуже різноманітна. Людина завжди чимось займається, щось робить: трудиться, вчиться, грає, за чимось спостерігає, щось обмірковує і т. д.

Діяльність – досить складний процес, оскільки це свідоме взаємодія, спрямована на виконання тієї чи іншої потреби. Як правило, вона має три компоненти: мета, процес та результат. Для досягнення результату необхідно як мінімум мати мотив, мету, засоби виконання та дію [41].

Основні види діяльності: пізнавальна, ігрова, навчальна та трудова. Розглянемо види діяльності які характерні для учнів початкової школи. Розберемо поняття «пізнавальна діяльність»: пізнання – відображення дійсності у мисленні суб'єкта, знання – результат пізнання, відображення дійсності [49]. Діяльність може бути провідною, під впливом якої відбуваються зміни у психіці дитини. У пізнавальній діяльності спостерігається тісний взаємозв'язок з інтелектуальним розвитком. Інтелектуальний розвиток – оволодіння та вміння користуватися різними типами мислення [45].

Ігрова діяльність не має на меті отримати в кінцевому підсумку суспільно-корисного продукту. Але іноді гра може бути дуже корисною в

іншому відношенні, наприклад, ігри, що формують кмітливість, уяву, що сприяють розвитку спритності і т. д. [52].

Можна сказати, що однією з головних потреб є вміння застосовувати отримані знання, вміння та навички на практиці. Вміти відтворювати теоретичні знання у різних практичних діях, і є пізнавальною діяльністю, яка проявляється у всіх видах діяльності учня. В основі пізнавальної діяльності учнів лежить пізнавальна активність. При впливі на пізнавальну активність активізується пізнавальна діяльність молодших школярів.

Багато авторів пропонують різні варіанти визначення поняття пізнавальної активності, наприклад: О. Довгаль пізнавальну активність розглядає як стійку якість особистості, що містить у собі інтелектуальну ініціативу [7]. Н. Лейтес охарактеризував пізнавальну активність як потребу в розумових враженнях та розумових зусиллях [29].

У педагогічній науці пізнавальна активність тлумачиться як рушійна сила пізнавальної діяльності учня, яка знаходить своє відображення в інтелектуальному ставленні до навколишньої дійсності. Це ставлення виявляється у прагненні до розумової праці, подолання шляху до своєї мети. Варто згадати і про фактори, без яких розвиток пізнавальної діяльності в онтогенезі не представляється: умови виховання та розвитку особистості та вроджені задатки до певних здібностей [52].

Пізнавальна активність грає головну роль у процесі навчання, тому що, коли школяр виявляє свою пізнавальну активність, процес навчання проходить швидше і ефективніше. І таким чином у процесі навчання вирішуються одночасно розвивальне, навчальне та виховне завдання.

Доцільно буде докладніше розглянути термін «пізнавальна активність». На сьогоднішній день педагоги та психологи серйозно вивчають цей термін з різних боків. Вчителі все частіше намагаються формувати пізнавальну активність дітей різними методами та прийомами, що дозволяє у навчальному процесі розвивати інтереси кожної дитини, формувати активну життєву позицію дітей.

Пізнавальна активність у психолого-педагогічній літературі різними авторами розглядається по-різному. Ніхто не дає однозначного визначення пізнавальної активності. Ми вважаємо це правильним, адже пізнавальна активність – це не щось конкретне, вона включає велику кількість аспектів розвитку дитини.

Є. Хилько заявляв, що «пізнавальна активність – це жива, енергійна діяльність, спрямована на виконання отриманого завдання» [60].

Пізнавальна активність у педагогіці, передусім, сприймається як значуща властивість особистості, здатна виявлятися у навчальній діяльності, оскільки і є основний вид діяльності молодших школярів [7, с. 20].

Т. Грановська пише: «Ми не зводимо пізнавальну активність до простої напруги інтелектуальних та фізичних сил учня, а розглядаємо її як якість діяльності особистості, яка проявляється у відношенні учня до змісту та процесу діяльності, у прагненні його до ефективного оволодіння знаннями та способами діяльності за оптимальний час, у мобілізації морально-вольових зусиль, досягнення навчально-пізнавальних цілей» [9, с. 67].

Цілісну картину розвитку пізнавальної активності дав педагог К. Ушинський. Він вважав, що особистість дитини формується у процесі самостійного добування знань та використання їх. Педагог вважав, що вирішальним фактором всебічного розвитку дитини є активна позиція дитини в процесі навчання. «Важливо організувати життя дітей у школі таким чином, щоб активізувати їхню навчальну діяльність, пробуджуючи нові, вищі форми свідомості. Пізнавальна активність – це організація вчителем послідовних розумових дій учнів, вкладених у формування усвідомленої потреби у отриманні знань та сталого світогляду» [50 с. 157].

Розвиток пізнавальної активності відбувається рівномірно і поступово, дитина пізнає навколишній світ і пізнає своє місце у навколишньому середовищі.

Як нам вдалося з'ясувати, немає однозначного розуміння пізнавальної активності людини у психолого-педагогічній літературі, попри значну увагу

до проблеми визначення пізнавальної активності учнів. У своєму дослідженні ми дотримуватимемося визначення Н. Щербакової: «пізнавальна активність – це прояв всіх сторін особистості школяра: і інтерес до нового, прагнення успіху, радість пізнання; це також встановлення на розв’язання навчальних та життєвих проблем; це готовність до розв’язання завдань, поступове ускладнення яких є основою навчання» [63, с. 157]. На нашу думку, це визначення пізнавальної активності є розгорнутим.

Л. Виготський писав, що джерелом пізнавальної активності учня початкової школи цілком можна вважати потребу у нових знаннях [2].

І. Хом’юк трактує пізнавальну активність як особливе ініціативне, дієве ставлення учня до засвоєння нових знань як прояв самостійності, інтересу, вольових зусиль у процесі навчання [51].

У ході педагогічних досліджень виявили важливі принципи активізації пізнавальної діяльності [56]:

1. Принцип проблемності. Головний принцип, що лежить в основі активізації пізнавальної діяльності. Педагог створює проблемну ситуацію шляхом завдань, що послідовно ускладнюються. Учень розуміє, що у вирішенні поставленої проблеми йому не вистачить наявних знань.

Така ситуація змушує учня формувати нові знання за допомогою вчителя, ґрунтуючись при цьому на логіці та своєму/чужому досвіді. Отримані знання – це результат своєї активності та пізнавальної діяльності молодшого школяра.

2. Принцип дослідження проблем, що вивчаються. Пізнавальна діяльність носить пошуковий, творчий характер, несучи у собі елементи узагальнення та аналізу. Процес вивчення явищ та проблем має дослідницьку спрямованість.

3. Принцип взаємонавчання. Формування у молодших школярів здатності до аналізу та узагальнення досліджуваних явищ, інформації, фактів; наявність творчого підходу у використанні цих знань; вміння робити

висновки зі своїх помилок; розвиток та застосування набутих і вже наявних знань та вмінь.

4. Принцип наявності адекватності пізнавальної діяльності по відношенню до практичних завдань. Пізнавальна діяльність має максимальне наближення до реальної діяльності. Це забезпечує перехід від теоретичного осмислення отриманої інформації до її практичного осмислення.

5. Принцип індивідуалізації. Відповідно до індивідуальних особливостей та можливостей учнів застосовуються певні форми та методи навчання.

6. Принцип мотивації. Наявність стимулу, що забезпечує активність молодшого школяра. Тільки бажання самої дитини на початку активної діяльності, а не примус з боку вчителя, спонукає вирішити проблему, пізнати нове, оскаржити або довести.

7. Принцип самонавчання. Механізм самоконтролю та саморегулювання важливі в процесі навчання. Представлений принцип вимагає індивідуалізації пізнавальної діяльності, основу якої становить активне прагнення учнів початкової школи до поповнення та вдосконалення наявних знань шляхом самостійного вивчення додаткової літератури.

Говорячи про пізнавальну активність, варто приділити увагу її рівням: репродуктивному та творчому, а також етапам розвитку пізнавальної активності молодших школярів: цікавість, допитливість та пізнавальний інтерес. Розробкою проблеми пізнавального інтересу педагоги активно зайнялися у другій половині минулого сторіччя. Пов'язано це з тим, що розпочався розгляд проблеми активізації пізнавальної діяльності у процесі навчання.

Вчитель початкової школи повинен дивувати своїх учнів, вміти цікаво подавати матеріал і знати як правильно направити своїх учнів до пошуку відповіді на поставлене завдання.

В основі пізнавального інтересу лежить пошуковий характер. Під його впливом у молодшого школяра завжди виникають нові питання. Відповіді

учень знаходить за допомогою самостійної пошукової діяльності. Пошук рішень відбувається з особливим захопленням, у дитини спостерігається емоційне піднесення, вона відчуває радість від своїх успіхів та від успіхів товаришів.

Я. Коменський, знаменитий чеський педагог, – один із перших прибічників активного навчання. Він запевняв, що «займати в дитині спрагу знань і палку старанність до вчення не тільки потрібно, а й вкрай необхідно. У жодному разі не варто дозволяти молодшому школяру «мислити чужим розумом»» [40, с. 102].

Швейцарський педагог Й. Песталоцці дотримувався думки, що активізація пізнавальної діяльності у молодших школярів відбувається у процесі спостереження, узагальнення та самостійних висновків. Французький філософ Ж.Ж. Руссо вважав прийнятним підвищений рівень проблеми у доступному вченні; він вважав, що учень повинен сам здійснювати пошук відповідей на всі складні питання. Надалі його ідеї самостійного пошуку рішень взяв і розвивав педагог Ф. Дістервег [13]. К. Ушинський підтримував думку попередніх педагогів у тому, що учні початкової школи під час уроків зобов'язані самостійно набувати нових знань [58]. Нудьга та передбачуваність у процесі навчання не створюють для учнів мотивації для отримання нових знань, до пошуку рішень, відповідей на поставлене питання. Не народжується і пізнавальний інтерес.

Активізація пізнавальної діяльності учня без розвитку його пізнавального інтересу не тільки важка, а й неможлива. Саме тому у процесі навчання необхідно систематично збуджувати, розвивати, зміцнювати пізнавальний інтерес молодших школярів.

Л. Петерсон у своїх дослідженнях описує проблему розвитку пізнавальної активності школярів як одну з найважливіших проблем сучасної педагогіки. Вона показана як ключова умова у формуванні в учнів потреби у знаннях, оволодіння інтелектуальними вміннями, самостійності, забезпечення глибоких та міцних знань.

Пізнавальна активність у нашому випадку – це один з основоположних мотивів вчення школярів. Її дія виражається в досить сильній формі. Під впливом пізнавальної активності навчальна робота навіть у слабких учнів протікає продуктивніше [51]. Пізнавальна активність при вірній педагогічній організації діяльності учнів і регулярній та цілеспрямованій виховній діяльності, може і має стати стабільною рисою особистості школяра та надати сильний вплив у його розвиток.

Пізнавальна активність визначається через різні компоненти. Одним із головних у цьому процесі є пізнавальний інтерес, як двигун активізації діяльності пізнання.

Інтерес – як потреба, потреба, що, з погляду психології, пов'язана з мотивом пізнавальної діяльності. Пізнання – це безкорисливий процес, який відбувається заради істини, і в його основі лежить потреба в пізнанні, яка не має прагнення отримати зиск. Інтерес пов'язаний з увагою до чогось значного, що є спонуканням людини до діяльності [73].

Фундаментальні основи інтересу вивчені повною мірою. Точки зору вчених, щодо психолого-педагогічної сутності пізнавального інтересу, різнопланові і певною мірою подвійні.

Для розкриття проблематики пізнавального інтересу націлимося на дослідження, які надали суттєву допомогу у формулюванні своєї точки зору. Д.Писарев одним із перших зосередив увагу на проблематиці інтересу та займався її вивченням у трьох аспектах:

- наявність у інтересу характерних рис та його місце в педагогічному процесі;
- співвідношення понять «інтерес» та «потреба»;
- умови розвитку інтересу [68].

Д. Писарев розглядав інтерес, як, перш за все, психічне явище, яке характеризується спонуканням, тяжінням до об'єкта, яке необхідно розвивати у процесі навчання. Для назви пізнавального інтересу він

користується такими поняттями як «духовна спрага», «позив», «лютість до об'єкта», «непереборне безкорисливе прагнення» [68].

Іншою, не менш значущою характеристикою пізнавального інтересу є той факт, що спонукання до діяльності, що в свою чергу є інтересом, набуває яскравого насиченого емоційного забарвлення. Це говорить про те, що процес пізнання забарвлений емоціями, які можуть бути викликані або самим процесом розумової праці, або предметом пізнання, чи перспективою, яка захоплює у себе.

Третя важлива особливість інтересу – це так звана, «вільність», відсутність примусових впливів з боку, для появи самого інтересу.

Пізнавальна активність молодшого учня є глибоко змінюваною властивістю особистості, яка спрямована на розуміння предмету діяльності. Вона показує явний інтерес до отримання нових знань, умінь та навичок, а також стійку потребу використання різної діяльності до поповнення нових знань [12].

Сучасні школи повинні не тільки формувати в учнів певний багаж знань та умінь, а також пробуджувати тягіння до самоосвіти.

Завдяки становленню пізнавального інтересу, учні будуть розуміти наскільки їм необхідно свідомо та з бажанням підходити до розв'язання поставлених завдань.

Пізнавальний інтерес активізує всі психічні явища людини, на високому рівні свого формування, спонукає школяра до пошуку зміни дійсності у вигляді діяльності (ускладнення цілей, виділення в предметному середовищі актуальних та значних сторін для їх реалізації, пошук інших необхідних способів, привнесення до них творчого початку).

Д. Писарєв зазначив, що інтересу притаманна «самоактивність». Важливою складовою інтересу у педагогічному процесі є наявність його двох видів:

– пасивного інтересу, що виявляється у «займальності» (коли людина перебуває у полоні вражень);

– активного інтересу, що виявляється в самостійній завязаній праці, коли людина із задоволенням шукає істину [51].

Учень добре вчиться лише у тому випадку, коли він навчається охоче, саме тому необхідно створювати такі умови розвитку інтересу на уроці:

1. Природна, вільна атмосфера, що викликає душевні сили дитини на підйом;
2. Доступність викладання, його цікавість, яка «відповідає досвіду» дитини, забезпечує емоційне піднесення та захопленість;
3. Дбайливе ставлення до індивідуальності [50].

Дослідники ототожнюють інтерес дітей із емоційно забарвленим бажанням, захопленням, що спонукає активність, спрямованим на оволодіння предметом чи явищем дійсності. Інтерес у дітей необхідно виховувати, для чого потрібен показ суті предмета та явища з різних сторін, його місця у житті людини. Для цього важливо розуміти мету роботи, брати участь у розвитку свідомого ставлення до навчання. Виділяють деякі умови, що впливають на розвиток інтересу в процесі навчання, а саме: опора на навколишню дійсність, дослідницький підхід, порівняння, «живість» матеріалу [59].

Л. Рубінштейн зазначав, що інтерес – це зосередженість на певному предметі думок, що викликає прагнення ближче ознайомитися з ним, проникнути в нього глибше, не упускаючи з поля зору. Неусвідомлена потреба так і залишиться потребою, а усвідомлення потреби сприяє збудженню інтересу до предмета [28].

Характеристиками інтересу є: емоційна привабливість предмета та усвідомленість значимості предмета. Інтерес висловлює загальну спрямованість особистості та охоплює всі психічні процеси.

Характерними рисами інтересу є:

- зв'язок з потребою людини в пізнанні, в орієнтуванні у довкіллі;
- розвиток інтересу до пізнання починається у ранньому дитинстві;

– пізнавальний інтерес є єдність об'єктивного (явлення дійсності, на які він спрямований) та суб'єктивного (значимість пізнавальної діяльності для суб'єкта);

– зв'язок із позитивним ставленням до предмета пізнання [11].

Г. Щукіна позначила такі умови розвитку інтересу до знань:

– максимально спиратися на активність розумової діяльності школярів;

– вести процес навчання на оптимальному рівні розвитку школярів;

– створювати емоційну атмосферу навчання, позитивний емоційний тонус у навчальному процесі;

– забезпечити сприятливе спілкування у процесі навчання [22].

Науковці визначають пізнавальний інтерес як активну пізнавальну спрямованість, яка пов'язана з емоційно позитивним ставленням до пізнання предмета, з радістю вчення, з подоланням складнощів, створенням ситуацій успіху, із самовираженням та самоствердженням особистості, що розвивається [7].

Психологічні процеси, які включені до пізнавального інтересу, розуміються як такі, що мають особливі зв'язки, специфічні взаємини. Тобто інтерес – це сукупність багатьох психічних процесів, що задають особливу енергію діяльності, особливі емоційні стани особистості.

Для розвитку пізнавальних інтересів необхідно безперервно спонукати дітей питаннями, завданнями, активними пошуками відповідей з метою проникнення вглиб предмета. Варіювання різних методів навчання, використання різноманітних підходів до організації навчальної діяльності школярів, що пробуджують їх самостійність у навчанні та позитивно впливають на пізнавальний інтерес [5].

Розвиток пізнавальних інтересів відбувається поетапно. Вчені виділяють такі етапи його становлення: цікавість, допитливість, пізнавальний інтерес, теоретичний інтерес [15].

Хоча виділення цих етапів є більшою мірою умовним, характерні риси кожного з них загально визнані в педагогіці та психології.

Розглянемо кожен етап докладніше:

1. Цікавість – елементарний етап виборчого відношення, який зумовлений чисто зовнішніми, часто несподіваними обставинами, що привертають увагу учня. Важливо відмітити, що елементарне орієнтування, зумовлене новизною ситуації, може і не мати великого значення у розвитку пізнавальних інтересів. На етапі цікавості учень задовольняється лише орієнтуванням, яке пов'язане із цікавістю того чи іншого предмета чи ситуації. Цей етап ще не виявляє справжнього прагнення до пізнання, але може послужити його початковим поштовхом.

2. Допитливість – цінна якість особистості. Її можна охарактеризувати як прагнення особистості проникнути за межі побаченого. Для цього етапу розвитку інтересу властивий достатньо інтенсивний вияв емоцій. Допитливість визначається як цілісна структура мотиваційно-сміслових та інструментально-стильових характеристик, які забезпечують сталість прагнень та готовність людини до засвоєння нової інформації. Допитливість близька до інтересу, але вона дифузна, не зосереджена на певному предметі чи діяльності [10].

Допитливість є особливою формою активності, яка відрізняється низкою особливостей. Вона має зв'язок із орієнтовним рефлексом та орієнтовною діяльністю і є важливою умовою успішності розумової діяльності, що відбувається з найменшими витратами енергії та втому. Розвиток допитливості можливий за умови демонстрації учневі суперечливих фактів, що спонукають його до пошуку причин цих протиріч [7].

3. Пізнавальний інтерес зазвичай проявляється в усвідомленні причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей, у виявленні загальних принципів предметів та явищ, що діють у різних умовах. Етап пізнавального інтересу пов'язують із бажанням школяра вирішити проблемне питання. У центр уваги учня стає не діяльність, а питання чи проблема. Пізнавальний інтерес виступає як своєрідна спрямованість людини на пізнання навколишнього світу, що характеризується безперервним послідовним

рухом, що сприяє переходу учня від незнання до знання, від менш повного до більш повного і глибокого проникнення у сутність явищ. Для пізнавального інтересу характерні напруга думки, посилення волі, прояв почуттів, що ведуть до подолання труднощів у вирішенні завдань, до активних пошуків відповіді на проблемні питання [3].

4. Теоретичний інтерес продиктований як бажанням пізнати складні теоретичні питання та проблеми конкретної науки, так і їх використанням як інструменту пізнання. Це етап активного впливу особистості на світ, на його перебудову, який безпосередньо пов'язаний із світоглядом особистості, з її переконаннями у силі та можливостях науки. Теоретичний інтерес характеризує не тільки пізнавальний початок структурі особистості, а й людини як діяча, суб'єкта, особистість.

Таким чином, інтерес зазвичай визначають як позитивне оцінне ставлення людини до її діяльності. Пізнавальний інтерес можна розглядати як один із значущих мотивів вчення, як стійку рису особистості і як ефективний засіб навчання. Розвиток пізнавальних інтересів відбувається поетапно. Педагоги мають знати особливості, ознаки різних етапів розвитку пізнавального інтересу, вміти побачити у школярів найменшу іскру інтересу до будь-якого виду діяльності, створювати всі умови для того, щоб розпалити її і перетворити на справжній інтерес до науки, до знань.

Пізнавальний інтерес виникає за допомогою наступних факторів: рівень розвитку дитини, (відповідно, її досвід та знання); методи подачі матеріалу. Специфічні особливості поведінки учнів у навчальному процесі та поза ним, а також особливості всього способу життя дітей є критеріями, показниками сформованості пізнавального інтересу.

Розрізняють кілька етапів у розвитку даного феномену: переживання інтересу в епізодичній формі; емоційно-пізнавальне ставлення в стабільній формі; емоційно-пізнавальна спрямованість особистості – стійкий особистісний інтерес.

Г. Щукіна позначила, що школяра залучають сторони навчання, пов'язані з якимись особливими яскравими фактами, ефектними досліддами, чарівністю особистості вчителя [64]. Пізнавальний інтерес як засіб навчання стає надійним тільки в тому випадку, якщо застосовувати його при розвиваючому навчанні, прокладаючи дорогу паросткам нового у розвитку учнів, який відкриває його перспективи. Цікавість пов'язана з цікавими сторонами речей, явищ, процесів, що діють на школяра. У цій природі цікавості укладені надзвичайно значущі для пізнавального інтересу елементи, що можуть викликати почуття подиву, що є початком будь-якого пізнання

Н. Єлфімова відзначила та виділила показники наявності інтересу до навчання у дітей у навчальній діяльності:

- під час уроку: тут беруть участь реакції, мимичні рухи учня; те, як учень діє у процесі, у вигляді коментарів, відповідей товаришів, питань вчителю щодо змісту матеріалу, готовності до виконання завдання; рухова активність учнів – чи відволікається учень від виконання навчального завдання, чи є стороння рухова активність чи поглибленість діяльністю; характерна реакція учня на закінчення уроку – прагнення з дзвінком залишити виконання розпочатого завдання чи навпаки, виконання завдання, незважаючи на зміну;

- за результатами діяльності учня;
- за часом розв'язання завдання;
- за кількістю вирішених завдань за урок [45].

Ставлення до вчення як до досить серйозної суспільно-значущої діяльності відноситься до передумов виникнення інтересу дитину, пробуджують ті форми роботи, що здатні викликати інтелектуальну активність учня. Інтерес проходить через певні етапи розвитку у початкових класах. Починаючи з епізодичних, ситуативних відносин у 1-2 класах, він поступово проявляється у власній ініціативі, у пошуку нових знань, набуває вибіркове ставлення до окремих навчальних предметів.

Саме бажання вчитися багато в чому характеризує дитину в новій соціальній ролі учня. Вчителю, вихователю, батькам необхідно надати допомогу в усвідомленні дитиною себе учнем, розуміння об'єктивної значимості пізнавальної діяльності, щоб вона придбала для нього особистісний сенс, тоді пізнавальний інтерес стане рушійною силою поведінки учня. Це стає можливим у разі покладення в основі освіти розуміння суті досліджуваних явищ суб'єктами освітнього процесу, коли навчання та виховання будується через проникнення у свідомість учня, коли відбувається перетин свідомостей вчителя та учня [58]. У такій освіті передбачається розвиток активної пізнавальної позиції у дитини, яка сприяє самостійному пошуку та застосування знань у життєвій практиці, виховання особистості, відкритої для сприйняття та осмислення нового знання, здатної надалі реалізувати свій інтелектуальний потенціал не тільки в рамках навчання у школі, а й у майбутньому в професійній діяльності.

Таким чином, можна вважати, що психолого-педагогічна природа пізнавального інтересу, як і пізнавальної активності, зумовлена розвитком різних складових, таких як розвиток у діяльності пізнавальної потреби, а також мотивоутворюючим фактором, який спонукає людину до пізнавальної діяльності.

Молодший шкільний вік – це період глибокого та насиченого розвитку пізнавальних процесів (сприйняття, мислення, пам'яті, уяви), а також пізнавального інтересу.

Найважливіші новоутворення виникають у всіх сферах психічного розвитку: перетворюється і постійно розвивається інтелект, особистість, соціальні відносини. Беручи до уваги факт того, що провідну роль у цьому віці представляє навчальна діяльність, дитина так само активно включається і до інших видів діяльності (гра, елементи трудової діяльності, заняття спортом, мистецтвом та ін.), в ході яких її нові досягнення удосконалюються та закріплюються у свідомості. Необхідно відзначити, що на етапі переходу від дошкільної освіти до навчальної діяльності, дитина відчуває величезний

стрес, який може протікати по-різному, завдання вчителя початкової школи, знайти підхід до кожної дитини і постаратися мінімізувати цю кризу, а також донести батькам учнів необхідність їх активної участі у житті дитини [46].

Для успішного навчання молодшого школяра у початковій школі вчителем так само має бути поставлене завдання розвитку пізнавальної активності.

Розвиток пізнавальної активності дитини – один із головних факторів успішності вчення. Якщо педагогу не вдається зацікавити дітей предметом міркування, можна зробити висновок, що всі його подальші зусилля в формуванні яких-небудь уявлень чи понять приречені.

На ранніх етапах розвитку пізнавальний інтерес виникає у формі реакції на нові ситуації, у мимовільному прояві уваги, пам'яті та допомагає у закріпленні первинних знань про світ загалом. Надалі пізнавальна активність проявляється в допитливості і в прагненні до нового.

Прояв пізнавальної активності дитини завжди пов'язаний із рівнем розвитку його пізнавальної потреби та проходить через певні етапи. Для початку вона виникає в елементарній пошуковій активності, надалі пізнавальна активність знаходить вираз у дослідницькій активності, а найвищим її рівнем є творча активність особистості [62].

Для розвитку пізнавальної активності необхідно здійснювати постійний перехід від вже знайомого предмета на новий, ще невідомий, невивчений дитиною. В основі розвитку потреби у знанні лежить незадоволеність наявними знаннями та прагнення до отримання нових знань. Тут велику роль відіграє виховання дитини, цінності, які закладає сім'я [62].

Принцип психологічної комфортності дозволяє дивуватися і відкривати нове під час уроку. Для його здійснення необхідно:

- забезпечувати свободу самореалізації кожного з дітей;
- створювати умови, де дитина не боїтиметься висловлювати свої «дитячі» думки;

- пропонувати на вибір різні завдання, отримуючи задоволення від успіху, ними досягнутого;
- створювати проблемні ситуації, змістом яких є протиріччя, а ознакою – емоційне переживання;
- використовувати рефлексію, позитивний емоційний тон, партнерські відносини з дітьми.

На уроці має створюватися така атмосфера, щоб слабкі учні почувалися так само комфортно, як і обдаровані діти, а саме застосовувався, наприклад, метод диференційованого підходу в завданнях.

1.2 Лепбук як засіб розвитку пізнавального інтересу у дітей молодшого шкільного віку

Теоретичний аналіз питання «пізнавальний розвиток» передбачає:

- розвиток інтересів дітей, допитливості та пізнавальної мотивації;
- формування пізнавальних дій, становлення свідомості;
- розвиток уяви та творчої активності;
- формування первинних уявлень про себе, інших людей, об'єкти навколишнього світу, про властивості та відносини об'єктів навколишнього світу (форму, колір, розмір, матеріал, звучання, ритм, темп, кількості, частини та цілого, простір та час, рух та спокій, причини та наслідки тощо);
- формування первинних уявлень про малу батьківщину та Батьківщину, уявлень про соціокультурні цінності українського народу, про вітчизняні традиції та свята;
- формування первинних уявлень про планету Земля як загальний будинок людей, про особливості її природи, різноманіття країн і народів світу [18].

Пізнавальні інтереси – це прагнення дитини пізнавати нове, з'ясовувати незрозуміле про якості, властивості предметів, явищ дійсності, та бажання вникнути в їхню сутність, знайти між ними зв'язки та стосунки [9].

Пізнавальні дії – це активність дітей, за допомогою якої вони прагнуть отримати нові знання, вміння та навички. При цьому розвивається внутрішня цілеспрямованість та формується постійна потреба використовувати різні способи дії для накопичення, розширення знань та кругозору [18].

Пізнавальний розвиток – це сукупність кількісних і якісних змін, що відбуваються у пізнавальних психічних процесах, у зв'язку з віком, під впливом середовища та власного досвіду дитини [9].

Ядром пізнавального розвитку є розвиток розумових здібностей, а здібності, у свою чергу, розглядаються як умови успішного оволодіння та виконання діяльності.

Таке розуміння пізнавального розвитку дітей передбачає розглядати його як процес поступового переходу від однієї стадії розвитку пізнавальної діяльності до іншої.

Допомога у розвитку особистості дитини в цілому, підвищенні якості її навчання виявляється при впровадженні нових інформаційних технологій у систему початкового навчання та виховання. Завдяки урокам, де використовуються сучасні технології, діти краще сприймають новий матеріал, оскільки діти молодшого віку мають наочно-образне сприйняття навколишнього світу. При цьому дитина користується у процесі сприйняття як своїм зором і слухом, а й, що особливо важливо, фантазією, уявою, та емоціями [29].

Сучасні педагогічні технології допускають різноманітність у діяльності школярів, що, своєю чергою, викликає найбільший інтерес до процесу уроку, пробуджуючи їх активність. Через успішність розвитку дітей, створюються нові можливості та передумови для постановки та розв'язання складніших завдань навчання, що сприяють формуванню дослідницького мислення. Саме застосування різноманітних технологій надають навчальному процесу творчий характер, що стимулює пізнавальну активність до предметів. Тут відбувається оновлення змістовної сторони предметів, індивідуалізація процесу навчання та розвиток самостійної діяльності школярів.

Пізнавальна активність учнів також розвивається й у позаурочний час. В неї входить: проведення пізнавальних свят; цікавих годин з предметів; факультативні заняття; проведення ігор.

Пізнавальна активність дуже цінна у розвитку особистості учня, а саме: вона активізує психічні процеси особистості, приносить їй глибоке внутрішнє інтелектуальне задоволення, яке, в своє чергу, сприяє емоційному підйому, мотивації у навчанні.

В один із компонентів професіоналізму педагога входить здатність не тільки створювати різні проблемні завдання та ситуації в ігровій формі, а й передбачати результат їх розв'язання.

Введення сучасних стандартів освіти передбачає постійний професійний розвиток педагогів, пошук нових методів та способів, спрямованих на всебічний розвиток школяра. Одним із таких інноваційних способів розвитку дитини молодшого шкільного віку є використання у діяльності оригінальних методичних посібників, які називаються «лепбук». Цей термін походить від англійського слова «lapbook», що буквально перекладається як «книга на колінах». Лепбук є невеликою саморобною папкою, яку дитина може зручно розкласти у себе на колінах і за один раз переглянути весь її вміст [26].

Перші «наколінні книги» створили американці. Лепбук – це книжка-розкладачка з кишеньками, дверцятами, віконцями, вкладками та рухомими деталями, до якої вміщено матеріали на одну тему. Всі ці кишеньки, з одного боку, покликані привернути увагу дитини до самої папки. А з іншого боку, це чудовий спосіб подати всю наявну інформацію у компактній формі.

Лепбук – це універсальний посібник, який може бути результатом проєктної та самостійної діяльності дітей, тематичного тижня, передбаченого основною освітньою програмою. Може бути використаний при реалізації будь-якої з освітніх областей, забезпечуючи їхню інтеграцію. При цьому лепбук – це не просто виріб. Це наочно-практичний спосіб навчання, завершальний етап самостійної дослідницької роботи, яку дитина проробила

під час вивчення цієї теми. Щоб заповнити цю папку, потрібно буде виконати певні завдання, провести спостереження, вивчити представлений матеріал. Створення лепбуку допоможе закріпити та систематизувати вивчений матеріал, а розгляд папки надалі дозволить швидко освіжити у пам'яті пройдені теми. При створенні лепбуку можна вибрати завдання під силу кожній дитині та зробити таку колективну папку. У майбутньому дитина навчиться самостійно збирати та організовувати інформацію, що є гарною підготовкою до подальшого шкільного навчання [50].

Об'єднуючи навчання та виховання в цілісний освітній процес, лепбук дає можливість педагогові побудувати діяльність на основі індивідуальних особливостей кожної дитини, створити умови, за яких сама дитина стає активною у виборі змісту своєї освіти. Використання лепбуку забезпечує рівність можливостей, повноцінний розвиток кожної дитини, незалежно від місця проживання, статі, національності, мови, соціального статусу, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами. Однак у науковій літературі лепбук не виділяють як один із основних засобів навчання [11].

Усе сказане вище дозволило виявити такі протиріччя:

– між значимістю використання лепбуку для розвитку пізнавально-дослідницьких здібностей дітей молодшого шкільного віку та малою розробленістю цього питання стосовно організації спільної діяльності педагога та дітей, та самостійної діяльності дітей;

– між відповідністю використання нетрадиційних форм роботи з розвитку пізнавально-дослідницьких здібностей дітей завданням пізнавального розвитку дітей молодшого шкільного віку та недостатнім відображенням в основній освітній програмі;

– між можливістю використання лепбуку для розвитку пізнавально-дослідницьких здібностей дітей молодшого шкільного віку та відсутністю розробленої системи подібного навчання.

На думку авторів статей, розміщених на різних сайтах і в періодичній пресі, це тематична папка з кишеньками, дверцятами, віконцями, рухомими

деталлями, які дитина може діставати, перекладати, складати на власний розсуд. У ній збирається матеріал з якоїсь певної теми, що вивчається.

Таким чином, можна сказати, що лепбук – це збірний образ плакату, книги та роздавального матеріалу, який спрямований на розвиток пізнавального та творчого потенціалу в рамках заданої теми, розширюючи не лише кругозір, а й формуючи навички та вміння [60].

Лепбук – це не просто метод, що допомагає закріпити та відпрацювати отримані знання, це політ фантазії, який може дати непередбачувані результати, це дослідження, яке якимось розпочавшись, триватиме все життя, адже якщо посіяти в дитині «зерно» відкриття та дослідження, воно буде зростати та збільшуватися. Завдання педагога лише надавати вихованцям упевненості у своїх силах та правильно мотивувати на відкриття нових горизонтів. Це дидактичний посібник, чудовий спосіб закріпити певну тему з дітьми, осмислити зміст книги, провести дослідницьку роботу, в процесі якої дитина бере участь у пошуку, аналізі та сортуванні інформації. Лепбук допомагає дитині за своїм бажанням організувати інформацію з теми, що вивчається, і краще зрозуміти, і запам'ятати матеріал. Кожен лепбук унікальний, наскільки унікальний і його творець, немає правильного чи неправильного методу його створення, адже все залежить від того, як дитина сприймає задану тему, якими засобами вона користується для досягнення своєї мети [38].

Лепбук – засіб для реалізації діяльнісного методу навчання. При його створенні діти не отримують знання у готовому вигляді, а видобувають їх самі в процесі своєї пізнавально-дослідницької діяльності.

В результаті цієї технології у дітей розвиваються універсальні вміння, такі як: вміння планувати майбутню діяльність; домовлятися з однолітками; розподіляти обов'язки; шукати потрібну інформацію, узагальнювати її, систематизувати; самостійно давати пояснення на питання, що виникають; приймати власні рішення, спираючись на свої знання та вміння; використовуючи усне мовлення, висловлювати свої думки та бажання [20].

Переваги використання лепбуку для дітей полягають в наступному:

- дитина самостійно збирає необхідну інформацію, структурує великий обсяг даних;
- спонукає інтерес у дітей до пізнавального розвитку;
- може урізноманітнити безпосередньо освітню діяльність чи спільну діяльність із дорослим та однолітками;
- розвиває креативність та творче мислення дітей;
- це найпростіший для дітей спосіб запам'ятовування інформації;
- об'єднує учасників освітнього процесу для цікавого та корисного заняття.

Для педагога:

- сприяє організації матеріалу з теми, що вивчається, в рамках комплексно-тематичного планування;
- сприяє оформленню результатів спільної проектної діяльності;
- сприяє організації індивідуальної та самостійної роботи з дітьми;
- забезпечує реалізацію партнерських взаємин між дорослими та дітьми;
- сприяє творчій самореалізації педагога;
- лепбук також є ефективним засобом для залучення батьків до співпраці [44].

Батьки забезпечують підтримку:

- організаційну (екскурсії, походи);
- технічну (фото, відео матеріали);
- інформаційну (збір інформації для створення лепбуку);
- мотиваційну (підтримування у дітей інтересу та впевненості в успіху) [44].

Робота з використання лепбуку для розвитку пізнавально-дослідницьких здібностей дітей молодшого шкільного віку буде успішною, якщо:

- завдання реалізовуватимуться в умовах співпраці педагогів, батьків та вихованців, що дозволяє розвивати пізнавально-дослідницькі здібності дітей;

- якщо дії учасників освітнього процесу відповідатимуть цілям та завданням основної освітньої програми;

- всі форми та методи, які будуть використані під час роботи, сприятимуть встановленню довірчих відносин між педагогами, батьками та дітьми, та формуванню усвідомленого ставлення дітей до процесу спільної діяльності та способів її реалізації;

- лепбук систематично використовуватиметься в освітній діяльності;

- буде організовано вільний доступ дітей до лепбуку;

- буде формуватися стійкий інтерес дітей для створення та використання лепбуку [44].

Робота з лепбуком є відмінним способом для закріплення певної теми з дітьми, що дозволяє осмислити зміст книги, а також провести дослідницьку роботу, в процесі якої дитина бере участь у пошуку, аналізі та сортуванні інформації.

Таким чином, інформація, представлена у лепбуку, виконує пізнавальну та розвиваючу функцію. Необхідно відзначити й інші переваги цього інноваційного способу пізнавального розвитку дітей:

- лепбук допомагає дитині за своїм бажанням організувати інформацію з теми, що вивчається, а також краще зрозуміти і запам'ятати цей матеріал;

- це чудовий спосіб для повторення пройденого. У будь-який зручний час дитина просто відкриває лепбук та повторює матеріал;

- дитина вчиться самостійно збирати та організовувати інформацію;

- лепбук добре підходить для занять у групах, де одночасно навчаються діти різного віку. Можна вибрати завдання під силу кожному (для малюків – кишеньки з картками або фігурками тварин, наприклад, а більш старшим дітям – завдання, які мають на увазі вміння писати тощо);

- створення лепбуку розвиває творчі здібності дітей, їх уяву;

– створення лепбуку є одним із видів спільної діяльності дорослого та дітей. А може бути ще й формою представлення підсумків проєкту чи тематичного тижня [21].

Однією з необхідних умов реалізації освіти є принцип сприяння та співробітництва дітей та дорослих, визнання дитини повноцінним учасником (суб'єктом) освітніх відносин. Оптимальною формою організації співробітництва є спільна партнерська діяльність дорослого та дитини.

Сучасній дитині необхідно не так багато знати, скільки послідовно і доказово мислити, проявляти розумову напругу. Зміст та методи навчання дітей спрямовані на розвиток уваги, пам'яті, творчої уяви, на вироблення вміння порівнювати, виділяти характерні властивості предметів, узагальнювати їх за певною ознакою, отримувати задоволення від знайденого рішення. Коли учень самостійно діє з об'єктами, він краще пізнає навколишній світ, тому пріоритетом у роботі з дітьми слід віддавати практичним методам навчання. Кожен педагог має поставити собі завдання – навчити школяра ставити собі цілі, знаходити способи їх розв'язання, а головне відбирати потрібну інформацію, від непотрібної, на розв'язання поставленого питання серед величезної кількості джерел.

Дитині краще запам'ятовується те, що їй цікаво, що емоційно забарвлено. Виділяються сутнісні ознаки спільної діяльності дорослих та дітей – наявність партнерської позиції дорослого стосовно дитини та партнерської форми організації діяльності, під якими ми розуміємо такі чинники як співробітництво дорослого та дітей, можливість вільного розміщення, переміщення та спілкування дітей. Щоб організувати сучасну взаємодію, педагогу необхідно перебудувати стиль поведінки. Партнерська позиція вчителя передбачає прийняття демократичного стилю відносин. Що означає бути партнером для дітей? Партнер завжди рівноправний учасник справи, і як такий, пов'язаний з іншими взаємною повагою. Дорослий – партнер, поруч із дітьми (разом), у єдиному просторі (наприклад, що сидить у колі з дітьми, за спільним столом). Більшість педагогів недостатньою

мірою володіють підходами в організації спільної діяльності і не можуть вести освітній процес з дітьми на рівні партнерських відносин. Звідси випливає те, що спільна діяльність не стає джерелом самореалізації внутрішніх сил дитини. Це призводить до незворотних втрат у розвитку психіки дитини, він виростає пасивним та безініціативним. Причина вимагає застосування особливих педагогічних технологій, заснованих на ідеї взаємодії педагога і дитини.

«Лепбук» – це саме та технологія, яка є одним із видів спільної діяльності дорослих та дітей. Технологія використання лепбуку – це технологія особистісно-орієнтованого навчання, яка спрямована на максимальний розвиток (а не на формування заздалегідь заданого) індивідуальних мовленнєвих та пізнавальних здібностей дитини на основі використання наявного у неї досвіду [35].

Лепбук на сьогоднішній день займає особливе місце у змісті освітньої діяльності в початковій школі, оскільки це:

- сучасна ігрова технологія;
- цікава та ефективна форма спільної роботи дорослих та дітей;
- сучасна творча знахідка для педагога, що містить логічно структурований матеріал з певної теми, дидактичний матеріал як особливий тип наочного посібника, який включає карти, таблиці, набори карток з текстом, цифрами або малюнками тощо;
- дидактичний матеріал, який дається дітям для самостійної роботи як у групі, так і вдома, або демонструється педагогом перед усією групою дітей;
- дидактичний матеріал, який є простим за своїм змістом та технічним оформленням, може бути виготовлений самими дітьми;
- технологія рухлива та легко пристосовується до виконання різних дидактичних завдань [29].

Лепбук – порівняно новий засіб навчання. Це збірний образ плакату, книги та роздавального матеріалу. Робота з ним навчає дітей мислити і діяти креативно в рамках заданої теми, не тільки розширюючи кругозір, а й

формуючи навички та вміння, необхідні для подолання труднощів та розв'язання поставленої проблеми. Він розвиває дитячу уяву, яка визнана найважливішим віковим новоутворенням, активізує спілкування як з однолітками, так і з дорослими, збагачує світ дитини.

Лепбук – це інтерактивна тематична папка і школяр працюючи з нею може брати і перекладати, застібати і пересувати, закривати і відкривати, складати і перекладати на свій розсуд все те, що знаходиться в цій папці, а ще майструвати сам. У «наколінній книзі» збирається матеріал з певної теми. Але це не лише виріб своїми руками, що таїть у собі розвиваючий сенс, це – заключний етап самостійної дослідницької роботи, яку дитина проробила разом із дорослим у ході вивчення якоїсь теми.

Сутність лепбуку у тому, що з «оживлення» папки дитині необхідно здійснити якусь діяльність: провести спостереження, виконати доручення, вивчити і дослідити матеріал. Його практична значимість полягає в максимальному впливі на дітей, що розвивається, причому незалежно від віку дітей. Спільне виготовлення лепбуків зближує дорослого та дитину, сприяє активній участі батьків у житті школи, підвищенню їхньої педагогічної компетентності у питаннях виховання дітей.

Також лепбук допомагає дитині за своїм бажанням організувати інформацію з теми, що вивчається, краще зрозуміти і запам'ятати матеріал; є чудовим способом для повторення пройденого; допомагає дитині вчитися самостійно збирати інформацію для розв'язання завдань та правил; лепбук дозволяє вибрати завдання під силу кожній дитині, в результаті створити колективний результат праці, яка буде ефективним наочним дидактичним посібником.

Використання лепбуку як невід'ємної частини предметно-просторового розвиваючого середовища відповідає вимогам, які зараз стоять перед сучасною освітою:

– забезпечення можливості спілкування всіх учасників освітнього процесу;

- здійснення партнерської діяльності дітей та дорослих;
- реалізація освітньої програми освітнього закладу [43].

Лепбук забезпечує принцип трансформованості, залежно від освітньої ситуації, у тому числі від мінливих інтересів та можливостей дітей: внесення змін до папок згідно з інтересами дітей; легко розгортається, збирається, розкладається, може перетворитися на папку-розкладачку, папку для пересування.

Поліфункціональність забезпечується відсутністю жорстко закріплених способів вживання предметів:

- наявність поліфункціональних складових лепбуку, «легко взяти, легко покласти», може розташуватися в будь-якому місці, переміщаючись по простору (за столом, на килимі, в куточку усамітнення тощо);
- наявність різноманітних матеріалів, ігор що забезпечують вільний вибір дітей;
- періодична змінність ігрового матеріалу, поява нових складових, варіативність використання матеріалу, можна використовувати матеріал з різних папок на одну тему.
- доступність лепбуку для освітньої діяльності вихованців, у тому числі дітей з ООП;
- справність та збереження матеріалів та обладнання, якісні характеристики (простота, легкість, зручність) доступні всім дітям і відповідають методам та прийомам, що висуваються до шкільної освіти, з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей [13].

Лепбук безпечний, всі елементи відповідають вимогам забезпечення надійності, у виготовленні використовуються екологічно чисті матеріали (папір, тканина, природний матеріал).

Естетичність оформлення лепбуку дає можливість розвитку у дітей естетичного смаку та культури оформлення папки, сприяє розвитку художньо-естетичних здібностей.

Лепбук – це тематична, інтерактивна яскрава папка, наповнена дидактичним ігровим матеріалом. Створення лепбуку можна поділити на наступні етапи:

1. Підготовчий етап.

Визначається тема майбутнього лепбуку. Тема може бути будь-яка – вулкани, комахи, планети, композитори, художники, фільми, країни, історичні події. Можна взяти за основу якийсь літературний твір і комплексно вивчити кілька тем.

2. Основний етап.

Після того, як ви визначилися із темою, складіть план майбутнього лепбуку, тобто які підтеми ви хочете розкрити – це і буде зміст міні-книжок. Краще розпочати з 5-7 пунктів, але взагалі тут немає обмежень. Для кожної теми виберіть відповідну міні-книжку.

3. Заключний етап.

Дитина може діставати, перекладати і складати на власний розсуд, таким чином, в ігровій формі запам'ятовує або закріплює пройдений матеріал. Це чудовий спосіб для повторення пройденого. У будь-який зручний час дитина просто відкриває лепбук та повторює матеріал.

Таким чином, лепбук – різновид методу проекту, що містить усі його етапи: цілепокладання (вибір теми); розробка лепбуку (складання плану); виконання (практична частина); підведення підсумків.

По суті, лепбук – це фінальний етап проектної діяльності. Тобто дитина, отримавши тему проекту, шукає інформацію, вигадує ігри, самостійно робить якісь замальовки на цю тему і після закінчення дослідницької діяльності сама або за допомогою дорослого оформляє її в лепбук.

В результаті впровадження цієї технології у дітей розвиваються універсальні вміння, такі як:

- вміння планувати майбутню діяльність;
- домовлятися з однолітками;

- розподіляти обов'язки;
- шукати необхідну інформацію, узагальнювати її, систематизувати;
- самостійно давати пояснення на питання, що виникають;
- приймати власні рішення, спираючись на свої знання та вміння;
- використовуючи усне мовлення, висловлювати свої думки та бажання.

Одним із плюсів цієї роботи є той факт, що робота над створенням лепбуку може мати як індивідуальний характер, так парний чи груповий. Наприклад, працюючи індивідуально, один учень займається пошуком, збиранням інформації та оформленням своєї роботи самостійно, розраховуючи тільки на себе та свої сили. Цей вид роботи необхідний, якщо у класі є учні, яким важко знаходити контакти з іншими однокласниками, якщо вони сором'язливі і нетовариські. Він допомагає таким учням розкрити себе та свій потенціал перед учителем та однолітками.

З іншого боку, працюючи у парі, учням доводиться ділити відповідальність між собою. Вони навчаються ділити завдання на мікро-теми та займатися опрацюванням своєї теми індивідуально або робити всю роботу спільно. З погляду соціалізації дитини у суспільстві, важливою формою роботи є взаємодія у малій групі, коли 3-5 учнів працюють над одним лепбуком. Тут, з одного боку, кожен повинен розуміти свою значущість, а з іншого не можна допускати, щоб хтось залишився без певного завдання, думаючи, що всю роботу зробить хтось інший.

У групі школярі вчаться вибудовувати свої робочі взаємини не так на особистих симпатіях і антипатіях один до одного, а на прагненні виконати роботу максимально добре, тим більше, що робота над створенням лепбуку (від його проектування до втілення в життя) трудомістка як за часом, так і за змістом. Робота над лепбуком досить різноманітна, крім того роль вчителя в такій роботі зводиться не до того, щоб бути джерелом інформації, а навпаки, педагог є тим фактором, який підштовхує учнів до здійснення відкриттів.

Вчитель є стороннім спостерігачем, який лише за необхідності втручається у процес створення лепбуку і допомагає порадою тоді, коли це потрібно.

При створенні лепбуку діти не отримують знання у готовому вигляді, а видобувають їх самі у процесі власної дослідницької та пізнавальної діяльності.

Для створення знадобляться такі матеріали:

- картон-основа (картонна папка або аркуш щільного паперу формату А3);
- папір (білий, кольоровий, папір для скрапбукінгу з різними кольорами та текстурою);
- принтер та/або ручки, олівці, фломастери, фарби;
- звичайні та фігурні ножиці;
- клей та/або скотч;
- степлер;
- декоративні елементи за потребою (наклейки, вирізані з журналів тематичні картинки тощо).

Готові шаблони кишеньок для лепбуків, які можна завантажити безкоштовно – найкращий варіант для новачків. Однак можна спробувати зробити щось своє, оригінальне.

Починається робота з вибору теми. Тема може бути як загальна, так і індивідуальна. Наприклад, учні з цікавістю готують лепбуки на теми «Явища природи», «Пори року», «Народні символи» тощо.

Після того, як була обрана тема, треба взяти папір та ручку та написати план. Адже лепбук – це не просто книжка з картинками. Тому треба продумати, що він повинен включати, щоб повністю розкрити тему. А для цього потрібен план того, про що ви хочете розповісти в цій папці.

Після цього треба придумати, як у лепбуку буде представлено кожен із пунктів плану. Тобто намалювати макет. Тут немає меж для фантазії: форми та уявлення можуть бути будь-які. Від найпростішого, до ігор та завдань, що розвивають. І все це розмістити на різних елементах: в кишеньках,

блокнотиках, міні-книжках, книжках-гармошках, колах, що обертаються, конвертиках різних форм тощо.

Якщо ви робите лепбук не для колективу, а для однієї дитини, не забувайте орієнтуватися на неї: які теми потребують вивчення або закріплення, наскільки дитина просунеться у тій чи іншій темі. Порадьтеся з дитиною, на яку тему вона хотіла би підібрати матеріал та виготовити папку. Існує три основні варіанти лепбуку: базовий, базовий з додаванням 1-2 розширень та здвоєний базовий.

Залежно від призначення можна виділити наступні види лепбуків: навчальні; ігрові; вітальні, святкові; автобіографічні (папка-звіт про якусь важливу подію в житті дитини: подорож, похід у цирк, канікули); дозвіллеві тощо.

Залежно від форми можна виділити наступні види лепбуків:

- стандартна книжка із двома розворотами;
- папка із 3-5 розворотами;
- книжка-гармошка;
- фігурні папки.

Організація матеріалу може бути наступною:

- стандартні кишеньки;
- звичайні та фігурні конверти;
- кишеньки-гармошки, кишеньки-книжки;
- віконця та дверцята;
- деталі, що обертаються / деталі, що висуваються;
- картки;
- стрілки;
- пазли;
- чисті листи для нотаток тощо.

Використання лепбуку допомагає створити умови для підтримки ініціативи та творчості у учнів. У процесі такої творчості дитина стає не тільки творцем своєї власної книги, а й дизайнером, художником-

ілюстратором, автором власних історій, загадок, віршів. Така захоплююча форма роботи створює умови для розвитку особистості, мотивації та здібностей дитини.

Ця форма роботи при взаємодії дитини та дорослого, як спільно з педагогами, так і у вигляді сімейних проєктів або роботи в групах з однокласниками на уроці, розвиває більш довірчі відносини, підвищує професійну (батьківську) компетентність і дає можливість не тільки дізнатися про інтереси та потенціал школяра, а й розвинути їх.

Таким чином, при використанні цього методу відбувається формування суб'єктної позиції в учня, розкривається його індивідуальність, реалізуються інтереси та потреби, що у свою чергу сприяє особистісному розвитку кожної дитини. Але одним із мінусів цієї роботи є час, необхідний на створення лепбуку. Одного уроку буде недостатньо, тим більше, враховуючи той факт, що перед створенням кінцевого продукту, необхідно ретельно продумати його структуру і знайти потрібну інформацію.

Більшу частину роботи (планування та пошук інформації) можна здійснювати вдома, але при консультації з учителем. Кінцеве ж створення лепбуку необхідно здійснювати в рамках навчального заняття, щоб було видно роботу кожного члена групи або учня окремо, щоб однокласники мали можливість поділитися один з одним своїми відкриттями. Також від вчителя, як від старшого наставника та помічника, потрібна додаткова підготовка до майбутнього уроку, адже в учнів будуть питання, у них буде інформація, яку він, можливо, не знає і до цього потрібно бути готовим, потрібно правильно ставитись до ситуації, коли учень знає щось, чого не знає вчитель. У цій ситуації вчитель чітко повинен пам'ятати та пояснювати своїм учням, що вчитель у рамках сучасної освіти насамперед не джерело знання, а досвідчений провідник до пошуку, сприйняття та засвоєння знань.

На наш погляд, лепбук – це ефективна технологія у педагогічній діяльності кожного вчителя. Це відмінний спосіб закріплення та повторення матеріалів, проєктів або тематичного тижня.

Висновки до розділу 1

В рамках модернізації сучасної освіти здійснюється перехід до компетентнісної моделі підготовки учнів. Дана модель дозволяє підвищити адаптованість випускників до сучасних умов життя, допомагає розвинути в них мобільність та інші якості, які допоможуть успішно вибудовувати спілкування.

Загальним для всіх компетентностей є стратегічні лінії. З них треба виділити, перш за все, критичне і системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, вирішувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми. Щоб сформувати компетентності, школярі вчитимуться, використовуючи діяльнісний підхід.

Активізація навчально-пізнавальної діяльності веде до суттєвих змін у житті особистості, у її свідомості, до новоутворень в інтелектуальному та моральному розвитку, тобто сприяє становленню учня як індивідуальності.

На сучасному етапі модернізації системи освіти в Україні, запровадження положень НУШ, має збільшитися питома вага компонентів його змісту, що забезпечують формування креативних здібностей особистості. Метою освіти дітей має стати проблемне навчання, впровадження в освітній процес інноваційних технологій (нових методів, засобів та форм навчання), що сприяють креативному розвитку особистості і розвитку її пізнавальної активності.

Отже, інноваційна освітня ігрова технологія «лепбук» відповідає всім вимогам, які сформульовані до сучасної шкільної освіти, і заснована на дидактичних принципах: зв'язку теорії з практикою, систематичності та послідовності, доступності викладу, тобто, враховує вікові особливості дітей.

Розділ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ЛЕПБУК

2.1 Дослідження актуального стану використання лепбуку у роботі з молодшими школярами

В процесі теоретичного дослідження було вивчено наукову літературу щодо проблеми, проведено конкретизація наукового апарату, підтвердилася актуальність теми дослідження, а також визначилися мета та завдання експериментального дослідження та методи впровадження лепбуку як ефективного засобу розвитку пізнавальної активності молодших школярів. Отже, можемо стверджувати, що лепбукінг – одна з найпоширеніших технологій навчання, тим не менш, слід визначити необхідність використання лепбуку в освітньому процесі. Для цього нами були проаналізовані актуальні навчальні програми та підручники, якими активно користуються вчителі молодших класів.

Аналіз навчальних програм початкової школи показав обмежені можливості використання на уроках лепбуку. Тим не менш, результати аналізу навчальних програм О. Я. Савченко [71; 72] дають змогу стверджувати що:

- Програма інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для 1-2 класів, передбачає використання лепбуку під час вивчення наступних змістових ліній: «Людина в суспільстві», «Людина в природі», «Людина і світ».
- Програма інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для 3-4 класів, передбачає використання лепбуку під час вивчення наступних змістових ліній: «Людина і світ» і «Природа».

Що стосується освітньої програми, запропонованою групою авторів під керівництвом Р. Шияна [84; 85], то в них відсутні рекомендації щодо використання лепбуку під час вивчення природничої освітньої галузі. Проте,

в інших галузях доволі часто зустрічаються відомості про можливості використання лепбуку. Насамперед, нашими дослідженнями встановлено, що:

- За програмою 1-2 класів лепбук використовується на уроках української мови під час вивчення змістових ліній «Взаємодіємо усно» (мапа думок) та «Досліджуємо медіа» (колаж, стіннівка та ін).
- За програмою 3-4 класів лепбук використовується на уроках української мови під час вивчення змістової лінії «Досліджуємо медіа» (колаж, стіннівка та ін.) та «Театралізуємо» (класний альманах).

Розглянемо можливості підручників для початкової школи щодо застосування технології лепбуку. Наприклад, у підручнику «Я досліджую світ» для 3 класу, у другій частині, авторами М. Корнієнко, С. Крамаровська, І.Зарецька [37] під час вивчення теми «Символи в українських орнаментах» можна запропонувати учням створити лепбук-оберіг, на якому будуть зображені авторські орнаменти дітей та відомості про них. Такий лепбук можна використати на уроці образотворчого мистецтва або як декорацію під час проведення шкільних свят народної тематики. Також лепбук може бути експонатом на шкільній виставці дитячих робіт.

В цьому ж підручнику є завдання для практичної роботи учнів «Майструємо зі старих дисків». Завдання передбачає виконання іграшки зі старих дисків. Можна запропонувати учням створити «театр», де в окремих відділах будуть декорації, персонажі, одяг для них та інші реквізити. Школярі виготовляють уявну сцену, на якій будуть відбуватися всі події. Лепбук можна використати на уроках літературного читання, коли потрібно інсценізувати події твору або використовувати як засіб навчання для дітей у групах продовженого дня.

Крім того, цей підручник також містить завдання «Святкова листівка». Завдання передбачає виготовлення об'ємної святкової листівки. Школярі можуть виготовити велику об'ємну листівку з картону, на якій будуть

подаруночки з побажаннями. Лепбук можна використати як подарунок учнів для батьків під час шкільного новорічного свята.

Досить цікаве завдання «Прикрашаємо фотоальбом» з цього ж підручника. Завдання передбачає створення сторінки фотоальбому в техніці скрапбукінг. Учні приносять одну чи дві власні фотографії та кріплять на картон. Можна запропонувати учням написати собі листа в майбутнє та помістити його в кишеньку під фото, таким чином доповнити цим виробом класний куточок.

Аналізуючи підручник «Я досліджую світ» для 3 класу, частина 1, Т.Гільберг, С. Тарнавська, Л. Грубіян, Н. Павич [14] можна відмітити активне впровадження лепбукінгу в навчальний процес. Наведемо кілька прикладів:

1. «Куточок іменинників» – групове завдання, під час якого школярі виготовляють пам'ятку днів народження кожного учня класу. Можна використати власні фото дітей. Лепбук доцільно розташувати в класному куточку, щоб учні мали змогу відслідковувати найближчі дні народження однокласників.

2. «Традиції моєї сім'ї» – групове завдання, під час якого учні вивчають традиції своєї сім'ї, а потім розповідають про них на уроці та вміщують основні відомості про них у спеціально відведену для кожного учня кишеньку. Лепбук можна використати як доповнення класного куточку та під час уроків сімейної тематики. Крім того, доречним є його використання в процесі роботи в ГПД.

3. «Вимірювання у нашому житті» – групове завдання, під час якого учні виготовляють лепбук про вимірювання у повсякденному житті. Школярі мають продумати розташування кишеньок, рубрик та їх вміст. Лепбук можна використати на уроках «Я досліджую світ» під час вивчення тем, пов'язаних з вимірювальними дослідженнями.

4. «Рослини – символи України» – міні-проект, який передбачає створення лепбуку про рослини – символи України. Його можна використати

на уроках «Я досліджую світ» під час вивчення тем, пов'язаних з флорою України.

Отже, аналіз програм для початкової школи та підручників «Я досліджую світ» для учнів 3 класу показав періодичне використання технології лепбукінгу в роботі з учнями. Загалом, вчителі адаптують теми уроків до роботи над лепбуком, в чому їм допомагають завдання підручника. У навчальних посібниках часто зустрічаються практичні завдання з виготовлення колажів, стендів, стіннівок, які зручно адаптувати для лепбукінгу.

Наступним етапом у нашій роботі було дослідження відношення вчителів до використання лепбуку в освітньому процесі початкової школи. Для анкетування були залучені вчителі Снов'янської гімназії, с. Снов'янка та студенти магістратури 1 року навчання спеціальності «Початкове навчання» НУЧК імені Т.Г. Шевченка які працюють вчителями початкової школи загальної кількістю 25 респондентів. Анкета містила 8 запитань (Додаток А).

Аналіз результатів анкетування вчителів показав, що 100% вчителів знайомі з технологією лепбукінгу та застосовують його в освітньому процесі але не часто. На запитання: «Як Ви вважаєте, для чого потрібен лепбук?» відповіді вчителів розподілилися порівну по 25% (Рис.2.1.1). Одна група вважає, що за допомогою лепбуку відкриваються широкі можливості для використання дидактичних ігор на уроці; друга зазначає, що він дає можливість кожному учню проявити свою індивідуальність та творчість; треті думають, що це чудовий спосіб для закріплення вивченої теми; а четверта група респондентів припускає, що цей метод позитивно впливає на співпрацю з батьками.

На запитання «Які на Вашу думку плюси використання лепбуку для дітей?» відповіді розподілилися наступним чином (Рис. 2.1.2). 20% вчителів вважають, що у школярів формується вміння співпраці у колективі. 35% – виділяють розвиток самостійності дітей під час збору, оформлення та представлення інформації. 20% – підкреслюють, що це спосіб сприяє

закріпленню знань з певної теми і 25% респондентів вважають основною перевагою застосування лепбуку те, що відбувається дослідницька робота учнів.

Рис. 2.1.1. Відповіді на питання анкети «Як Ви вважаєте, для чого потрібен лепбук?»

Рис. 2.1.2. Переваги використання лепбуку для дітей.

Головними мінусами використання лепбуку на уроці вчителі визначили: значний час на виготовлення папки – 50% та псування з часом матеріалів лепбуку – 50%.

На запитання «Як на Вашу думку, лепбук сприяє засвоєнню знань учнів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ»?» відповіді вчителів розподілилися порівну по 33,3% – всі опитані вчителі відзначають актуалізацію знань з різних предметів, за допомогою лепбуку, визнають комплексне вивчення певного питання та вивчення теми з різних сторін.

На сьоме питання анкети, щодо переваг використання лепбуку для педагогів, були отримані наступні результати, які представлені у Рис 2.1.3.

Рис 2.1.3. Переваги використання лепбуку для педагогів.

Результати відповідей педагогів показали, що 20% вчителів відзначили, що це чудовий спосіб подати всю інформацію в компактній формі. 40% вказали, що лепбук сприяє оформленню результатів спільної проектної діяльності. 15% вважають, що лепбук може бути формою представлення підсумків тематичного тижня. І 25% зазначають, що лепбук сприяє організації індивідуальної та самостійної роботи дітей.

Серед пріоритетних методів навчання на уроках «Я досліджую світ» для активізації пізнавальної діяльності учнів вчителі застосовують (Рис.

2.1.4): 89 % – дослідження і спостереження, 85% – зазначили використання проєктної технології, 79 % обрали пріоритетність дидактичних ігор, 71 % вчителів поставили на четверте місце використання лепбуків на уроках для активізації пізнавальної діяльності учнів.

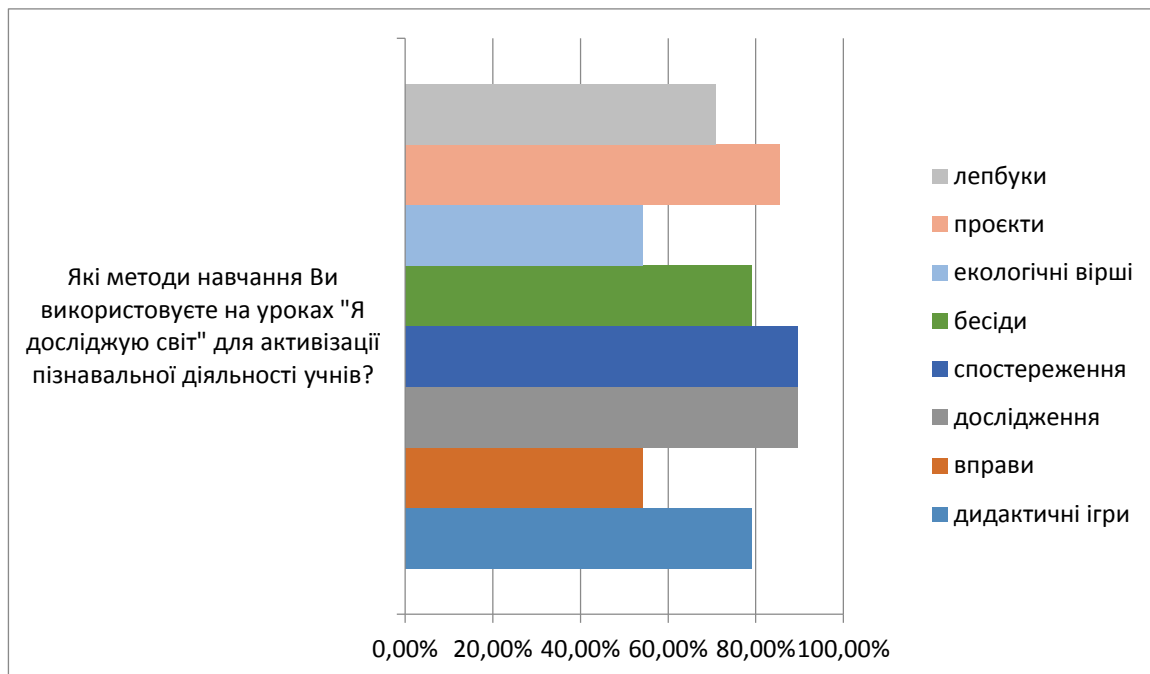

Рис 2.1.4. Пріоритетність застосування методів навчання на уроках «Я досліджую світ» для активізації пізнавальної діяльності.

Отже, можемо зробити висновок, хоча технологію лепбукінгу вчителі використовують у своїй роботі не часто, вони відзначають істотні її переваги. Лепбук є досить ефективним засобом для вияву індивідуальності та творчості учнів, дослідницької роботи та вивчення однієї теми з різних сторін.

2.2 Експериментальне дослідження ефективності застосування лепбуку у формуванні пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку

Експериментальне дослідження визначення ефективності застосування лепбуку для формування пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку проводилося в три етапи:

1. На першому *констатувальному* етапі дослідження визначені основні критерії дослідження, база проведення та кількість учасників опитування для встановлення актуального стану використання лепбуку у роботі з молодшими школярами в обраному освітньому закладі. Розроблена анкета для опитування учнів 3 класу (додаток Б) і проведена відповідна робота.

2. На другому *формульовальному етапі* за результатами проведеного анкетування у досліджуваному освітньому закладі, було розроблено серію уроків та занять з використанням лепбуку в навчальному процесі початкової школи.

3. На третьому етапі *розроблені рекомендації* для вчителів закладу по організації роботи з використанням лепбуку для розвитку пізнавальної активності учнів молодших класів.

Враховуючи це, а також аналіз та узагальнення результатів теоретичних досліджень за темою, дозволили нам виділити критерії, які стали основою для застосування лепбуку у процесі навчання дітей молодшого шкільного віку (таблиця 2.2.1).

Таблиця 2.2.1

Основні критерії пізнавальної активності школярів молодшого шкільного віку

Критерії	Показники
<i>Мотиваційні</i>	1. Бажання ходити до школи 2. Потреба здобуття знань та умінь 3. Активність у навчальному процесі
<i>Емоційні</i>	1. Позитивні переживання від навчального процесу 2. Задоволення при виконанні завдань на уроках 3. Позитивні емоції від знаходження в шкільному середовищі
<i>Когнітивні</i>	1. Інтерес до виконання розумових дій 2. Активність при виконанні аналітичних завдань 3. Прагнення інтелектуальних дій

Таким чином, враховуючи особливості розвитку особистості учнів початкової школи, для дослідження актуального стану та ефективності

використання лепбуку у роботі з молодшими школярами, була розроблена авторська анкета «Дослідження інтересів молодших школярів до використання лепбуку у навчальній діяльності» (Додаток Б). У дослідженні брали участь учні 3 класу Снов'янської гімназії, с. Снов'янка, класний керівник Мусійчук Галина Володимирівна.

Аналіз результатів опитування учнів 3 класу показав, що усі діти знайомі з поняттям «Лепбук» та мають уявлення про його складові та створення. На запитання «Чи використовує ваш вчитель лепбук на уроках?» 100% учнів, відповіли, що вчителі використовують лепбук у навчальній діяльності але не часто.

На питання, яке стосується використання лепбуку на різних уроках (Рис. 2.2.1) школярі зазначили, що 100% вчителів використовують лепбук на уроках «Я досліджую світ»; на уроках читання – 87,5% та української мови – 62,5%. На інших уроках у досліджуваному закладі освіти лепбук у початковій школі вчителі не використовують.

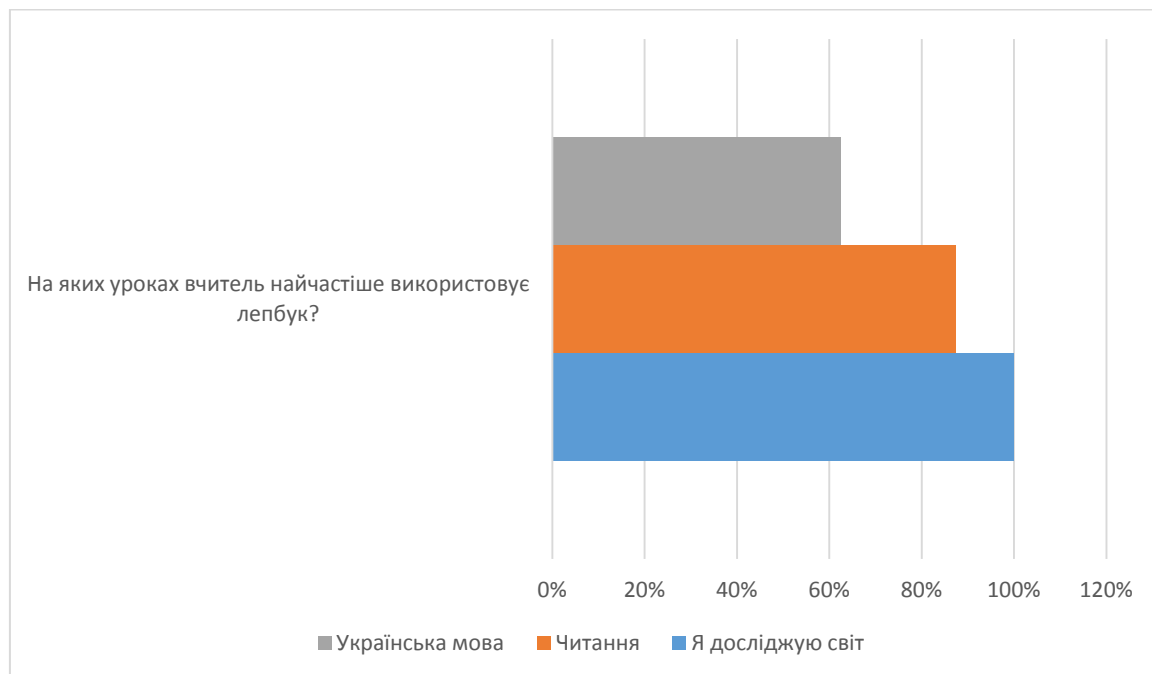

Рис 2.2.1. Відповіді на питання анкети «На яких уроках вчитель найчастіше використовує лепбук?»

На запитання «Чи виготовляли ви лепбук разом із вчителем або самостійно? Вам це сподобалось?» 87,5% учнів відповіли позитивно, 12,5%, тобто одна дитина, виготовляла лепбук, але мала негативний досвід.

Серед плюсів у використанні лепбуку на уроках «Я досліджую світ» учнів виділили (Рис.2.2.2), що більшість з них (75%) подобається можливість виконання різних завдань, цікавих вправ та наявність ігрових дидактичних завдань. 62,5% учнів вважають, що за допомогою лепбука краще засвоюється навчальний матеріал та з'являється інтерес до навчання. 37,5% виділяють перевагу можливості працювати колективно. І 12,5% підкреслюють, що тема вивчається з різних сторін.

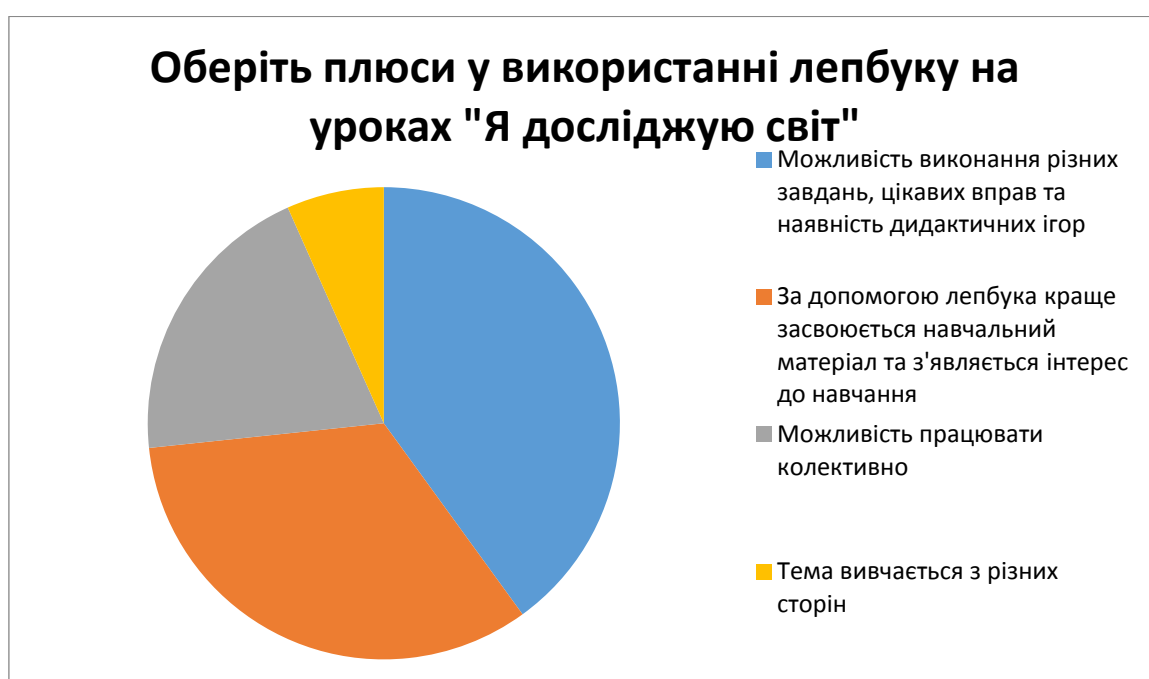

Рис 2.2.2. Переваги у використанні лепбуку на уроках «Я досліджую світ».

Отже, за результатами проведеного анкетування вчителів та учнів початкової школи можна зробити висновок, що такий навчальний засіб, як лепбук відомий школярам та використовується вчителями, однак таке застосування лепбуку у навчальній діяльності складний процес і потребує від вчителя ретельної підготовки. Однак і учні, і вчителі, які брали участь в опитуванні відзначають важливі властивості цього засобу та позитивний вплив на розвиток здібностей учнів, та можливість комплексного розв'язання

навчальних завдань. Таким чином, необхідним є, враховуючи відповіді учасників опитування, розробити заняття з учнями 3 класу з формування та розвитку пізнавальної активності засобом лепбук на уроках «Я досліджую світ» та скласти рекомендації для вчителів по організації роботи з учнями початкової школи із застосуванням лепбуку як ефективного інструменту комплексного розв'язання навчальних завдань в межах початкової освіти.

У учнів одного віку пізнавальна активність та інтереси можуть мати різний рівень розвитку та різні симптоматичні властивості через різний досвід та особливості індивідуального розвитку, тому необхідним є дослідження розвитку пізнавальної активності учнів початкових класів засобами, які стануть цікавими для молодших школярів та будуть мотивуючими факторами до активності на уроках.

Враховуємо рекомендації науковців, які стверджують, що рівень пізнавальної активності в цілому відображається на розвитку та шляху, за яким формується пізнавальна активність, характеризується складними переходами, у яких один етап накладається на інший. Тому вчителі завдяки означеним критеріям завжди можуть бачити, на якому рівні розвитку активності є учні, чи перебувають вони на рівні фактів та репродуктивної діяльності, підкреслюючи прагнення до виявлення важливих зв'язків та пошукової діяльності, пов'язаної з прикладним її характером [33, с. 57]. Тому вважаємо необхідним застосувати впровадження лепбуку в освітній процес початкової школи як інтерактивного методу навчання.

Щоб дати можливість вчителям застосовувати лепбук та інтерактивні методи навчання у своїй діяльності та організувати навчальні взаємодії всіх учасників у класі, а саме коли учні ще не мають необхідного та достатнього досвіду активної роботи на уроці, необхідним є спочатку використовувати простий метод і поступово рухатися до складніших [9; 77].

Таким чином традиційні, перевірені протягом багатьох років методи навчання в початковій школі, можливо поєднати з новими освітніми технологіями та урізноманітнити процес навчання, зробити його змістовним

та цікавим, комфортним для молодших школярів.

Результати опитування молодших школярів та вчителів досліджуваного закладу підтвердили необхідність розробки системи занять із школярами початкової школи для розвитку пізнавальної активності засобами лепбуку. На нашу думку, для формування пізнавальної активності дитини в процесі навчання сприятливими умовами є наступні:

- позитивна атмосфера, де перемагає взаємна довіра, взаємодопомога, де діти відчували б себе в безпеці;
- створення навчальних матеріалів та навчального середовища, виходячи з мети формування пізнавальної активності;
- перехід від пасивних до активних когнітивних методів в умовах колективної взаємодії учнів;
- взаємодія вчителя з учнем для створення перспектив та переходу до якісно нового рівня пізнавальної активності у дітей;
- використання завдань на активізацію творчих можливостей учнів;
- залучення учнів до колективного розв'язання завдань і активізації їх комунікативних здібностей та пізнавальної активності, спрямованих на розв'язання складніших завдань, ніж вони вирішували раніше, тобто відбувається процес розвитку здібностей.

Вважаємо за потрібне запропонувати приклад системи уроків (експериментальна програма) в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» засобами лепбуку та за допомогою інтерактивних методів навчання.

Високу результативність у досягненні вимог будь-якої змістовної лінії визначає система роботи вчителя над усіма її завданнями, бачення ролі загальної теми й окремого уроку у розвитку і вихованні дитини, врахування готовності класу до використання тих чи інших методів. Вміння аналізувати роботу учнів (помічаючи зрушення і труднощі) при плануванні їх діяльності, направлене на контроль навчального процесу. Саме такий аналіз підказує вчителю, які доцільніше застосувати форми роботи учнів (індивідуальна, групова) в конкретній навчальній ситуації, їхні стимули та потреби в

освітньому процесі. До того ж вибір методів має бути вмотивованим і з точки зору їх цікавості для молодших школярів, і з точки зору раціонального використання навчального часу [69, с. 7; 19, с. 135].

Оскільки, сучасний стан показує, що в основу педагогічних інноваційних форм навчання й виховання здебільшого покладено методіку організації навчальних груп, у процесі навчання потрібно поступово вводити інтерактивні методи навчання та залучати учнів до роботи в парах, або малих групах. Колективне навчання покращує творче й критичне мислення в процесі роботи з лепбуком, вчить поважати думку інших. [89, с. 176].

Загалом необхідно дати учням можливість по-різному продемонструвати свою діяльність та свою здатність навчатися творчо та креативно. Основною метою розробки програми занять було перевірити систему роботи з дітьми щодо розвитку пізнавальної активності за допомогою лепбуку та додаткових інтерактивних методів організації навчальної діяльності.

Аналізуючи результати наукових досліджень щодо використання лепбуку у навчальній діяльності з молодшими школярами, ми дійшли до висновку, що етапи формування експерименту можна поділити на три категорії:

1. Застосування лепбуку на етапі мотивації навчання та актуалізації опорних знань молодших школярів.
2. Використання лепбуку при знайомстві з новим матеріалом за темою уроку.
3. Використання лепбуку на етапі узагальнення та закріплення знань, під час рефлексії.

1. Перший етап – мотиваційний. Вивчення навчального матеріалу в початковій школі є найважливішим з етапів, тому на першому етапі вчитель повинен перевірити рівень базових знань учня, доступних за темою. Точно знаючи, з чого складається фундамент, де є прогалини, які знання потрібно уточнити, що необхідно зміцнити. Коли вчителі готують сприятливу основу

для вивчення нового матеріалу, він повертає увагу учня до теми, проблеми та викликає у нього інтерес, тобто виконує мотиваційну функцію. У цій частині уроку вчителю слід подумати над темою, яку учень починає вивчати та спонукати учнів ставити питання.

На цьому етапі уроку ми застосували наступні прийоми та методи, щоб спонукати дітей до участі у навчальній діяльності та повернути увагу учнів до нової теми, спроміглися залучити їх до висловлювання думок щодо проблеми вивчення. Необхідно докладніше розглянути приклади методу інтерактивного навчання, корисного на етапі мотивації та активізації базових знань учнів.

Перший метод, який слід розглянути це метод «Очікування». Його мета – з'ясувати сподівання та страхи дітей, щоб вчитель міг краще зрозуміти їхню поведінку, їх власні цілі та сприйняття мотивацій і відповідальності для досягнення результатів. Він дуже просто поєднується із роботою над лепбуком. Можна запропонувати дітям записати свої очікування на аркушах паперу і прикріпити на лепбук (там де кошик, наче складаємо свої очікування у кошик), а в кінці уроку перевірити, чи справдилися вони. Таким чином, ми можемо прослідкувати, що діти хотіли дізнатися на уроці, які їхні очікування справдилися. Потім можемо проаналізувати, що не здійснилося, визначити чому і коригувати свою роботу надалі.

Наступним пропонуємо розглянути роботу в групах, парах, всі разом. Лепбук передбачає зазвичай групову роботу, рідше це може бути індивідуальне завдання, але воно займе значно більше часу. Працюючи над створенням лепбуку з теми «Явища природи», учні в класі об'єднуються в групи та отримують картки із зображеннями природних явищ та об'єктів, починаючи формувати лепбук. Працюючи в парах, дітям необхідно розглянути зображення та розподілити їх на явища та предмети. Далі групи об'єднуються на підставі запропонованих учителем характеристик явищ та об'єктів природи. Після цього дітям пропонується висловити позицію стосовно виділених ними явищ чи об'єктів природи та захистити її,

пояснюючи решті, чому він розподілив картки саме так та поклав їх у відведені для окремого явища кишеньки лепбуку.

Ці прості заняття на початку уроку по формуванню лепбука допоможуть учням підготуватися до уроку та активізувати діяльність. Тому можна поступово через колективне обговорення проблеми перейти до теми уроку та продовжити створювати лепбук, як папку, до якої кожен, пояснивши свою позицію покладе свою картку. Обов'язковим є для вчителя попередньо залишити на картці місце для можливості учням записати туди, про які явища та об'єкти з теми уроку він хотів би дізнатися більше або про що може підготувати невеличку розповідь, яка буде змістовною та цікавою. Загалом сформується основа для подальшої роботи з лепбуком, для активізації пізнавальної активності щодо змісту запропонованої теми уроку та її компонентів. Участь кожної дитини надасть вчителю можливість виявити уподобання учнів та відношення до теми уроку загалом.

2. На другому етапі відбувається ознайомлення з новим матеріалом.

Думка багатьох педагогів полягає в тому, що для глибшого та змістовнішого вивчення учнями навчального матеріалу необхідно витратити багато часу, зважаючи на кількість інформації для вивчення. Однак це стереотип. Якщо учні уважно слухатимуть на уроці, вони зможуть оптимально засвоїти матеріал, не відволікаючись, не звертаючи уваги на інші речі. Але все змінюється, а особливо діти. Новому поколінню потрібні більш ефективні методи навчання, якими будуть задоволені потреби учнів. Навчання потрібно будувати на основі нових варіантів організації освітнього процесу. Використання інтерактивних технологій навчання у діяльності вчителя один з таких ефективних варіантів.

Ознайомлення учнів з новим матеріалом із застосуванням лепбуку полягає у визначенні мети засвоєння навчальних матеріалів на основі виявлення учнями основних положень та ключових вимог та безпосереднє їх унаочнення, організація активного мислення / висловлювання учнів, формулювання висновків та узагальнень, порівняння змісту уроку з

особистим досвідом учня та формулювання конкретних запитань за темою уроку. Варто також відзначити, що учні початкових класів тільки починають формулювати свої думки та побажання, тобто досліджуючи та ставлячи питання, вони висловлюють свої думки стосовно предмета вивчення, а вчителі мають їх до цього заохочувати, виявляючи таким чином прогалини в засвоєнні матеріалу. Вчителі повинні показати учням, як правильно ставити запитання, тобто вчити учнів брати під сумнів отриману інформацію, проводити пошук та досліджувати питання за темою уроку, активізуючи свою цікавість та пізнавальні здібності.

Під час формування лепбуку можна використовувати метод «Коло ідей». Метою цього метода є розв'язання серйозних спірних проблем та створення списку ідей із залученням всіх учнів до обговорення складного питання чи розв'язання проблеми, вмінь представляти позицію певної групи перед загальною аудиторією. Робота проводиться в групах. Кожна група створює власні ідеї, але кожна з них представляє окремі фрагменти лепбуку (після того, як в учнів закінчується час для виконання завдань, кожна група проводить презентацію ідей та зазначає основні аспекти проблем, які вони обговорювали). Можливість обговорення, відстоювання своєї точки зору в колективній співпраці, представлення позиції групи, а не тільки своєї власної, дає можливість учням навчатися толерантності, уважності, навчитися складати список ідей та проводити презентацію їх перед загальною аудиторією, активізує комунікативні здібності та пізнавальні інтереси до теми обговорення.

3. Третій етап узагальнення та закріплення знань, рефлексія.

Рефлексія – найважливіший компонент інтерактивного навчання. Її можна здійснювати різними способами: як індивідуальне завдання, роботу в парах, групах та обговорення. Після найважливіших інтерактивних вправ по засвоєнню нового матеріалу необхідно виявити, як учень зрозумів ідеї та концепції уроку. Проводиться наприкінці уроку, або після певного етапу навчання.

Мета рефлексії: запам'ятати, визначити та зрозуміти ключові компоненти навчальної діяльності, її зміст, види, методи, проблеми, як їх вирішити та отримати потрібний результат тощо. Реалізація рефлексії на уроці включає припинення попередньої активності та відновлення послідовності виконаної ними навчальної діяльності, дослідження відтворених з пам'яті дій, формулювання результатів відображення. Коли використовуються творчі підходи створення лепбуку та інтерактивні технології навчання, необхідним є ретельна інтеграція та узагальнення набутих знань. Це дозволяє учням оцінювати себе, свій рівень досягнень, шляхи розвитку в перспективі подальшого ефективного навчання. Можна використати інтерактивні методи «Мозковий штурм», «Мікрофон» та ін.

Також нами було проведено низку уроків, напряду пов'язаних з темою кваліфікаційної роботи (Додаток В, Г, Д). На уроці з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» тема уроку була: «Виготовлення лепбука «Природа – частина навколишнього світу»». Загалом, урок був досить легким та продуктивним. Учні виявляли ініціативу у роботі в групі, допомагали одне одному при створенні лепбуку та старанно працювали задля досягнення спільного результату. Під час демонстрації готових робіт школярі підтримували сусідні групи та висловлювали об'єктивні відгуки про готові продукти товаришів. Діти відчували труднощі в демонстрації готових робіт, адже не мають достатнього досвіду публічних виступів.

Наступним уроком, був урок з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» за темою: «Які бувають явища природи». Під час заняття учні були активними, ділилися відомими їм фактами про явища природи та їх характерні особливості. Деякі учні, називали маловідомі прикмети пов'язані з явищами природи, про які дізналися від старшого покоління. Працювали безпосередньо із лепбуком: відгадували загадки, читали прикмети та розгадували кросворд. Значних труднощів при роботі з учнями я не помітила. Тема була цікава для дітей і вони із задоволенням працювали над виконанням усіх завдань.

Ще один, був урок з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» за темою: «Видобування та використання корисних копалин». Урок був доволі продуктивним. Діти розповіли багато цікавих фактів про різні корисні копалини, разом визначали їх властивості. Усім дуже сподобалися завдання, які ми виконували з лепбуком, а найбільше «Цікавинки від білочки», адже казкові герої теж дуже мотивують дітей на роботу. Школярі відчували незначні труднощі при відгадуванні загадок про корисні копалини. Це може бути пов'язано з тим, що дітям було важко одразу уявити яка корисна копалина описується і швидко відповісти.

Загалом діти на формувальному етапі дослідження були активними та зацікавленими, мали бажання до виконання завдань. Таким чином, за спостереженнями на цьому етапі дослідження переважна більшість досліджуваних, з якими проводилися заняття, мали позитивний настрій, мотивацію до використання лепбуку надалі в навчальній діяльності.

Отже, можемо зробити висновок, що учні люблять і вміють працювати з лепбуком. Проведені уроки довели, що школярі з більшим ентузіазмом працюють на уроці, в разі використання лепбуку. Існують деякі складнощі, але вони найчастіше спричинені браком необхідних знань учнів та досвіду публічних виступів. Учні слід спонукати до постійного поповнення свого запасу знань та частіше впроваджувати завдання, які передбачають публічні виступи.

Таким чином, можливо стверджувати, що технологія лепбуку, яку ми застосували в нашій експериментальній роботі є потужним та дієвим засобом навчання та розвитку пізнавальної активності молодших школярів та багатьох інших важливих сфер особистості. На відміну від традиційного навчання, де прогалини у вивченні навчального матеріалу виявляються та засуджуються, в інтерактивному навчанні, за допомогою нових технологій навчання, засвоєння учнями змісту навчання не піддається критиці та є приводом для додаткової взаємодії вчителів та учнів, щоб зрозуміти, чому це сталося і як це сталося, що значно покращує результати навчання.

2.3. Рекомендації вчителям щодо розвитку пізнавальної активності учнів засобом лепбуку

Лепбук – це порівняно новий засіб навчання. Він зазвичай має вигляд папки на якій розміщуються різні маленькі книжки, конверти, кишеньки, гармошки і т.д. Діти самостійно виготовляють всі елементи, знаходять необхідну інформацію та заповнюють віконця лепбуку, відповідно до теми дослідження.

Виходячи із результатів нашого опитування, ми бачимо, що у досліджуваному закладі лепбук використовують на уроках «Я досліджую світ», української мови та читання. Хоча насправді, його можливості значно більші. Обираючи тему лепбуку та продумуючи його зміст, ми можемо одразу визначити на яких уроках він буде застосований. На нашу думку, лепбук можна використовувати практично на всіх уроках, під час виховних годин, індивідуальних занять з учнями або у групі продовженого дня. Наприклад, створюючи лепбук на тему «Осінь», ми зробили кишеньку «Осіння галерея», де помістили різні зображення осінньої природи. У подальшому його можна використати на уроці мистецтва, малюючи пейзаж цієї пори року.

Хочемо запропонувати вам короткі рекомендації щодо створення лепбуку:

1. Естетичність. У дитини має з'явитися бажання взяти лепбук до рук. Він повинен бути досить яскравим, з різноманітними кишеньками всередині. Дитині повинно бути цікаво не тільки подивитися на нього ззовні, а й дізнатися, яка цікава інформація там вміщена.

2. Довговічність. Одним із недоліків у використанні лепбуку вчителі зазначали саме те, що матеріали з часом псуються. Виготовляючи лепбук, варто врахувати, що з ним займатимуться діти. Він має бути досить міцним. Потрібно підбирати матеріали, які зможуть прослужити вам найдовше.

3. Доступність. Взявши лепбук, дитина повинна самостійно вибрати, що їй цікаво, як із цим поводитися. Відповідно, створюючи лепбук потрібно

враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей. Молодші школярі люблять гратися, тому часто лепбуки доповнюють різними дидактичними іграми. Також для дітей є цікавими різноманітні казкові герої, вони із задоволенням виконують завдання від них.

4. Мінімум тексту. Жодних методичних рекомендацій, великих текстів з описами, зайвої інформації. Інформацію у лепбуках потрібно оформлювати коротко, щоб це було лаконічно і цікаво. Наприклад, якщо ми робимо лепбук про птахів, то готуємо короткий опис особливостей певного виду, щоб ця інформація могла зацікавити учнів до подальшої пізнавальної діяльності.

5. Привабливість. У лепбуку вітається велика кількість кишеньок, що зручно відкриваються, з різними «сюрпризами». Цей елемент несподіванки, коли ти не знаєш яке саме завдання буде, викликає в учнів інтерес до навчання.

Аналізуючи власний досвід та інших вчителів, можемо запропонувати рекомендації по етапам створення лепбуку:

1. Підготовча частина. Сюди можна віднести розподіл обов'язків, складання плану майбутнього лепбуку, оформлення макету. Учні повинні бути ознайомлені із темою папки, але в той же час у них має бути бажання відшукати якусь нову, цікаву інформацію. Необхідно визначити тему роботи, вчитель має проконтролювати, щоб всі учні були залучені до роботи. Головне не розподіляти завдання самостійно, а дати дітям можливість обрати, що є цікавим саме для них. Скласти разом план та зобразити макет, щоб розуміти, де будуть розміщені всі елементи.

2. Основна частина. Коли попередні етапи виконані, можна переходити до створення лепбуку. Як ми раніше зазначали, на створення папки потрібен певний час. Адже дітям потрібно знайти інформацію, проаналізувати її і обрати потрібне. Зазвичай учні займаються цим вдома, з допомогою батьків або самостійно. Роль вчителя на цьому етапі, контролювати роботу учнів і допомагати за потреби. Потрібно встановити правила за який термін все підготувати, у якому форматі.

3. Заключна частина. Передбачає оформлення зібраної інформацію в одну папку та представлення результатів. Коли діти підготують всю необхідну інформацію, разом формуємо лепбук. Ця робота відбувається безпосередньо під керівництвом вчителя. Всі додаткові елементи він повинен підготувати заздалегідь (основу для папки, ножиці, клей, елементи оформлення і т.д.).

Працюючи з лепбуком, у дітей розвиваються універсальні вміння, а саме: планувати свою майбутню діяльність, домовлятися з однокласниками, розподіляти обов'язки, шукати необхідну інформацію, узагальнювати і систематизувати, робити висновки, самостійно приймати рішення, пояснювати свою точку зору та представляти результат.

Шкільна початкова освіта в системі неперервної освіти зумовлює конкретні навчальні та прагматичні цілі і завдання. Стратегічна мета шкільної освіти – формування цілісної картини світу та навчання молодших школярів, планування навчальної діяльності для вироблення в майбутньому необхідних стратегій освітньої діяльності, вмінь працювати самостійно, в групах та в колективі, розвивати комунікативні здібності та будувати продуктивні зв'язки між учасниками освітнього процесу.

Під час планування та організації роботи з використанням лепбуку, у навчальному процесі початкової школи, кожному вчителю необхідно враховувати, що освітній процес у сучасному розумінні – процес взаємодії того, хто навчається, з навчальним середовищем, що включає викладача, навчальні матеріали (контент) та інших учнів.

Це не настільки важливо, коли учні безпосередньо зацікавлені у темі вивчення. Але коли тема суха та не викликає зацікавленості, ефективним засобом є ентузіазм та мотивація учня, які неминуче виникають під час навчання, яке зумовлює творчі і креативні підходи до роботи з навчальним матеріалом та організацію діяльності учнів в класі, допомагають засвоїти часто нудний, але необхідний матеріал.

Вчитель на уроці має стати координатором дій учнів та радником під

час виникнення складних ситуацій чи проблем в опануванні навчальним матеріалом, чи організаційних питаннях. Загалом завдання вчителя в сучасних умовах – скоординувати дії учнів. Запропонувати тему до розгляду та представити основний базовий матеріал. Решту інформації учні мають зібрати з можливих на сьогодні джерел інформації, використовуючи наявні можливості комп'ютерів, гаджетів, цифрових інструментів та різноманітних навчальних платформ, які пропонуються офіційними освітніми ресурсами в межах програмних засад.

Інноваційна ігрова технологія «лепбук», має багато позитивних сторін:

- дитина займається пошуком, збором інформації та оформленням своєї роботи самостійно, розраховуючи тільки на себе та свої сили;
- допомагає дітям розкрити себе та свій потенціал перед педагогом та однолітками;
- діти розподіляють обов'язки та відповідальність між собою;
- школярі навчаються ділити завдання на мікро-теми та займатися опрацюванням своєї теми індивідуально або виконувати всю роботу спільно, груповий характер роботи;
- діти навчаються вибудовувати свої робочі взаємини на прагненні виконати роботу максимально добре;
- лепбук допомагає дітям соціалізуватися у суспільстві;
- лепбук максимально концентрує дитячу увагу та покращує засвоєння інформації;
- діти вчаться відстоювати свою точку зору;
- знаходять креативні рішення, вирішують поставлені перед ними проблеми;
- лепбук розвиває дитячу допитливість, самостійність, ініціативність.
- посібник виготовляється вручну, що сприяє розвитку дрібної моторики;
- лепбук вчить взаємодіяти з іншими людьми, розвиває комунікабельність та почуття взаємодопомоги.

Лепбук є сучасним засобом для розвитку пізнавальної активності в учнів. Адже під час його створення відбувається дослідницька робота учнів, самостійний пошук потрібної інформації. А під час роботи із готовою папкою діти проявляють активність та задоволеність при виконанні різних завдань.

Екскурсії на природу, до музеїв, краєзнавчі подорожі стануть мотивацією до здобуття знань та навичок, виявлення творчих підходів у створенні лепбуку та розвитку багатьох здібностей: комунікативних, креативних, інтелектуальних тощо.

Висновки до розділу 2

Отже, зацікавити сучасних школярів у вивченні необхідного навчального матеріалу непросто, але сучасні освітні підходи та засоби у взаємозв'язку із традиційними методами навчання можуть суттєво допомогти. Саме вони дають можливість вчителю проводити заняття більш ефективно, динамічно, емоційно, інтелектуально та творчо. До основних завдань опанування поняттями на уроках «Я досліджую світ» можливо віднести активізацію пізнавальної діяльності учнів та краще розуміння предмета, вивчення в межах визначених тем та змістових ліній. Учні мають змогу усвідомити свої досягнення та недоліки, зрозуміти реальні рівні отриманих знань та формування необхідних компетентностей.

У процесі проведеного дослідження актуального стану використання лепбуку у роботі з молодшими школярами було виявлено, що учні та вчителі, які брали участь в опитуванні за двома авторськими методиками, відзначають важливі властивості цього засобу та позитивний вплив на розвиток здібностей учнів та можливість комплексного розв'язання навчальних завдань. Однак також визначено обмежене використання лепбуку в межах певних шкільних предметів. Тому було запропоновано програму розвитку пізнавальної активності молодших школярів за етапами:

мотиваційний, представлення нового навчального матеріалу та узагальнення знань, рефлексії.

Важливі фактори, що впливають на ефективність процесу навчання є його відповідність різним формам, прийомам, віковим особливостям дітей та викликам відповідності освітніх процесів сучасним вимогам до освіти, зорієнтованим на європейський освітній простір. Навчання на традиційних уроках не потребує перегляду та переосмислення вивченого матеріалу, а більше запам'ятовування. Натомість коли використовуються засоби, які зумовлюють творчі і креативні підходи до опанування навчальним матеріалом, необхідним є ретельне усвідомлення, планування роботи та узагальнення набутих знань.

Це дозволяє вчителям застосовувати ці прийоми в межах різних шкільних предметів, надавати учням можливість оцінювати себе, свій рівень досягнень та рівні досягнень однокласників, формувати уявлення про шляхи розвитку в перспективі подальшого ефективного навчання та представлення результатів навчання, унаочнення знань у межах опанованих понять, визначень, об'єктів та явищ, інтеграції їх у практичну площину. Застосовуючи креативні, творчі підходи представлення навчального матеріалу, у випадку використання лепбуку, активізується взаємодія вчителів та учнів в процесі опанування знань та навичок, виявляється можливість проводити, завдяки виготовленню лепбуку, якісний процес рефлексії, узагальнення знань та планування подальшої роботи, що значно покращує результати навчання та мотивує учнів до подальшої навчальної діяльності.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне обґрунтування і вивчення можливості розвитку пізнавальної активності молодших школярів засобом лепбук. Отримані результати дослідження засвідчили досягнення мети, вирішення поставлених завдань і стали підставою для формулювання висновків.

1. На основі вивчення наукової літератури за темою роботи проведено теоретичне дослідження інформації та здійснено опис психолого-педагогічної характеристики пізнавальної активності молодших школярів. З'ясовано, що одним із актуальних завдань початкової школи на сучасному етапі в умовах НУШ є становлення пізнавальної сфери дитини як цілеспрямованої розумової активності та інтелектуальної рефлексії навчальної діяльності у молодшому шкільному віці. Удосконалення навчально-виховного процесу в початкових класах багато в чому залежить від того, як підтримується та розвивається у молодшого школяра інтерес до навчання та пізнання навколишнього світу, формується його пізнавальна активність. Пізнавальна активність у педагогіці сприймається як значуща властивість особистості, здатна виявлятися у навчальній діяльності, оскільки вона є основним видом діяльності молодших школярів.

Виявлено, що пізнавальна активність молодшого школяра визначається через певні компоненти, одним з головних є пізнавальний інтерес, як двигун активізації діяльності пізнання. Пізнавальний інтерес активізує всі психічні явища дитини, а сформований на високому рівні, спонукає школяра до пошуку зміни дійсності у вигляді діяльності. Будь-який урок та навчальне завдання мають цікаві властивості, які виявляються в раніше невідомих фактах, які змушують по-іншому поглянути на навколишній світ. Завдяки навколишньому середовищу та накопиченому досвіду учень може за бажанням вибрати той предмет, який його зацікавить. Пізнавальна активність та пізнавальний інтерес є основою для перевірки всіх зусиль педагога для розвитку особистості учня молодшого шкільного віку.

2. Охарактеризовано лепбук як інноваційний засіб пізнавального розвитку дітей молодшого шкільного віку та визначено, що введення сучасних стандартів освіти передбачає постійний професійний розвиток педагогів, пошук нових методів та способів, спрямованих на всебічний розвиток школяра. Одним із таких інноваційних способів розвитку дитини молодшого шкільного віку визначається «лепбук», який дослівно перекладається з англійської, як «книга на колінах». Об'єднуючи навчання та виховання в цілісний освітній процес, лепбук дає можливість педагогові побудувати діяльність на основі індивідуальних особливостей кожної дитини, створити умови, за яких сама дитина стає активною у виборі змісту своєї освіти. Використання лепбуку забезпечує рівність можливостей, повноцінний розвиток кожної дитини, незалежно від місця проживання, статі, національності, мови, соціального статусу, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами.

3. Проведено дослідження актуального стану використання лепбуку у роботі з молодшими школярами за трьома етапами: констатувальний, формувальний та розробка рекомендацій на основі отриманих даних. Виділені основні критерії учнів початкової школи: мотиваційні, емоційні та когнітивні дали можливість провести дослідження на основі складених авторських анкет: для визначення відношення вчителів до використання лепбуку в освітньому процесі початкової школи та для виявлення інтересів молодших школярів до використання лепбуку у навчальній діяльності. За результатами проведеного анкетування вчителів та учнів початкової школи досліджуваного закладу освіти можливо зробити висновок, що такий навчальний засіб, як лепбук відомий школярам та іноді використовується вчителями, однак таке застосування лепбуку у навчальній діяльності не має системного характеру. Однак і учні, і вчителі, які брали участь в опитуванні відзначають важливі властивості цього засобу та позитивний вплив на розвиток здібностей учнів, можливість комплексного розв'язання навчальних завдань. Вважаємо недостатньо продуктивне використання лепбуку в

освітньому процесі початкової школи, виходячи з проведеного опитування та аналізу відповідей респондентів.

4. Проведено експериментальне дослідження ефективності формування пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку засобом лепбук, загальна концепція якого визначена на основі аналізу чинних підручників та навчальних програм початкової школи. Запропоновано приклад системи уроків (експериментальна програма) з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» засобами лепбуку та за допомогою інтерактивних методів навчання в межах певних етапів навчання: мотиваційний, актуалізація опорних знань; ознайомлення учнів з новим матеріалом; узагальнення вивченого матеріалу, під час рефлексії. Вчителю необхідно зосередити увагу учня на досліджуваній проблемі та викликати інтерес до нових тем. Тому учні повинні мати особистий інтерес до вивчення нової теми та розуміти, що вони роблять зараз та з якою метою. Загалом діти на формувальному етапі дослідження були активними та зацікавленими, мали бажання до виконання завдань. Таким чином, за спостереженнями на цьому етапі дослідження переважна більшість досліджуваних, з якими проводилися заняття, мали позитивний настрій, мотивацію до використання лепбуку надалі в навчальній діяльності.

5. На основі проведеного дослідження, розроблено рекомендації для вчителів, щодо розвитку пізнавальної активності учнів засобом лепбуку.

Таким чином, можливо стверджувати, що технологія лепбуку, яку ми застосували в нашій експериментальній роботі є потужним та дієвим засобом навчання та розвитку пізнавальної активності молодших школярів та багатьох інших важливих сфер особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баклицький І. Формування пізнавальних інтересів школярів як психологічна проблема// Людина, становлення, розвиток. Філософські пошуки. Львів-Одеса,2020. 115 с.
2. Баранова А.С. Формування інтересу школярів до навчання у вітчизняній педагогічній науці початку ХХ століття. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2013. №45. С. 193-201.
3. Бербец Т. М. Організація самостійної діяльності школярів в процесі розроблення творчих проектів // Проектно-технологічна діяльність на уроках трудового навчання: теорія і методика : монографія / Бербец В. В., Бербец Т. М., Дубова Н. В. [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Коберника. К. : Науковий світ, 2003. С. 78–86.
4. Бережнева А.Н. Развитие познавательной самостоятельности при применении технологий проблемного обучения на уроках математики// Современные проблемы науки и образования. 2016. № 3. С. 34-39.
5. Бібік Н. М., Бондарчук Г. П. «Я досліджую світ» : підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2 част.). Київ: Світич, 2018. 207 с.
6. Блохіна Е. Лепбук – «книга на колінах». Журнал «Обруч» №4. 2015. С. 23-28.
7. Боднар А.Я., Макаренко Н.Г. Шляхи формування пізнавального інтересу особистості в процесі професійного самовизначення / А.Я. Боднар, Н.Г. Макаренко. 2014. С. 32–37.
8. Бутрім В.Л. Інтерактивні дидактичні ігри в початковій школі. Київ : Шкільний світ, 2007. С. 56.
9. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб., доп. К.: Академвидав, 2017. 616 с.

10. Воронцова А. О. Лепбук – як один з аспектів інноваційних технологій в дошкільній освіті. URL: <https://genezum.org/library/lepbuk--yakodyn-z-aspektiv-innovaciynyh-tehnologiy-v-doshkilniy-osviti>
11. Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6 т. М. : Педагогика, 1983. Т. 5 : Основы дефектологии. 369 с.
12. Гатовська Д. А. Лепбук, як засіб навчання в умовах освітньої системи. Меркурій, 2015. С. 162-164.
13. Гільберг Т. Лепбук як новітній спосіб організації навчальної діяльності. URL: <https://nuschool.com.ua/lessons/world/1-2klas/18.html>.
14. Гільберг Т., Тарнавська С., Грубіян Л., Павич Н. Я досліджую світ: підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Київ : Генеза, 2020. 160 с.
15. Голишева І.О. Досвід роботи «Формування пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку в дидактичних посібниках: лепбук». URL: <http://vedmeduk.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/%D0%94%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8-%D0%9B%D0%B5%D0%BF%D0%B1%D1%83%D0%BA.pdf> 61
16. Головань Т.К. Пізнавальний інтерес як чинник підвищення ефективності процесу навчання // Рідна школа. 2014. № 6. С. 15–17.
17. Голюк О.А., Пахальчук Н.О. Особливості педагогічної взаємодії між учителем і учнями в сучасній початковій школі. Нова українська школа в умовах викликів сучасності: зб. тез доповідей. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. 2019. С. 14-20.
18. Гомоляко Д.О. Умови оптимізації пізнавальної активності дітей 6(7) років засобами пошуково-дослідницької діяльності. Ніжин, 2019. 103 с.
19. Гончарук М.В. Педагогічні умови формування інтегрованого освітнього середовища в початковій школі східних земель Німеччини : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Умань, 2018. 307 с.

20. Гра в школі / уклад. О. М. Ворожейкіна. Х.: Вид. група «Основа», 2019. 208 с.
21. Грановська Т. Я. Формування пізнавальної самостійності в учнів при навчанні хімії з допомогою мобільних технологій. Природнича наука й освіта: сучасний стан і перспективи розвитку: матеріали ІІ міжн. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20–22 вер. 2019 р.). Харків: ХНПУ, 2019. С. 66–68.
22. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ, 2014. С. 56-72.
23. Довгаль О. Г. Розвиток пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку в різних видах діяльності // Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 2019. С. 58-64.
24. Дуднік Ю. С., Дудник Ю. С., Левчук Н. В. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів // Проблеми педагогіки і психології. – 2018. № 4. – С.27-35.
25. Жаркова І., Мечник Л. Я досліджую світ. 3 клас. Розробки уроків (до підручника І. Жаркової та ін.). Тернопіль: Видавництво «Підручники і посібники», 2022. 151 с.
26. Журавська Г.В., Логвинчук С.Л. Технологія «Лепбук» як засіб формування життєвих компетентностей старших дошкільників. Науково-практична конференція «Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ». URL: <https://conf.zippo.net.ua/?p=175>
27. Зимняя И.А. Педагогическая психология. М.: Логос, 2017. 384 с.
28. Йовенко Ю. Предметний гурток з природознавства як засіб розвитку пізнавальної активності молодших школярів / Ю. Йовенко, В. О. Коваль // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17 : Теорія і практика навчання та виховання : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 30. С. 74-79.

29. Іванова Ю. Мотивація як чинник успішного формування навчально-пізнавальної діяльності учнів // Післядипломна освіта в Україні. 2016. № 1. С. 34-37.
30. Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі: матеріали II науково-практичної конференції молодих учених (14-15 травня 2020 р.). Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 197 с.
31. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения. М.: Педагогика, 1955. 85 с.
32. Киричук О. І. Виховання в учнів інтересу до навчання. К. : Знання, 2016. 48 с.
33. Кобаль В.І. Дидактичні умови розвитку пізнавальних інтересів учнів // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Київський національний лінгвістичний університет, збірник наукових праць. Випуск 24. Київ, 2003. С.20-24.
34. Коваль В.О., Шевантаєва А.В. Формування екологічної компетентності майбутніх вчителів початкової школі у процесі проектної діяльності //«Young Scientist». № 2.1 (54.1) Лютий, 2018. С. 55-58.
35. Ковтонюк Г.М. Психолого-педагогічні засади організації самостійної пізнавальної діяльності школярів : посіб. Вінниця : Едельвейс і К, 2018. 143 с.
36. Коломієць М.В. Навчально-дослідницька діяльність дітей молодшого шкільного віку // Технології, травень 2015 р. № 9–10. С. 153–154.
37. Корнієнко М., Крамаровська С., Зарецька І. Я досліджую світ: підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. Харків : Видавництво «Ранок», 2020. 112 с.
38. Косогова О.О. Метод проектів у практиці сучасної школи. Харків: Ранок, 2019. 144 с.
39. Крігер О.А. Лепбук як засіб формування дослідницьких умінь в учнів 4 класів на уроках природознавства: кваліфікаційна робота студентки

психолого-педагогічного факультету групи ПНА-м-13 / О. А. Крігер; наук. керівник Л.П. Лисогор. Кривий Ріг, 2018. 70 с.

40. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : навч. посіб. Вид. 2-ге. К. : Центр учбової літератури, 2018. 128 с.

41. Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии. М.: Смысл, 2018. 511 с.

42. Лисенко В.Я. Лепбук як інноваційний підхід до формування креативної особистості школяра в умовах Нової української школи. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-lepbuk-yak-innovaciyniy-pidhid-do-formuvannya-kreativno-osobistosti-shkolyara-v-umovah-novo-ukra-nsko-shkoli-21912.html>.

43. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів ; [монографія]. 2-ге вид., доп. Харків : Харк. держ. пед. ун. ім. Г. С. Сковороди : О.В.С., 2018. 164 с.

44. Лупаренко С. Є. Специфіка розвитку пізнавальної активності учнів молодшого шкільного віку / С. Є. Лупаренко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загаль. 2019. С. 284-289.

45. Ляшенко К.І. Лепбук як одна із форм реалізації міждисциплінарного підходу під час навчання в початковій школі. URL: https://urok.osvita.ua/materials/edu_technology/61061/

46. Мар'яненко Л. Рекомендації для педагогів щодо вміння формувати пізнавальний інтерес і пізнавальну потребу в молодших школярів // Практичний психолог: школа. 2014. № 3. С. 40-48.

47. Міщенко Н.І. Розвиток творчого потенціалу молодших школярів засобами інноваційних технологій. Таврійський вісник освіти. 2017. № 1 (57). С. 138–144.

48. Молчанюк К. Лепбук – розвивальна книжка з індивідуальним характером // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2018. № 3. С. 11-17.

49. Навчально-дослідницька діяльність дітей: досвід організації, дидактичні напрацювання, особливості формування навчально-дослідницьких умінь: Матеріали Всеукр. наук-практ. конф. (Кіровоград, 9-10 квітня 2014 р.). Кіровоград: «МАНлаб», 2014. 218 с.

50. Науковий потенціал дослідника: філологічні та методичні пошуки: зб. наукових праць викладачів і студентів [випуск 8] / відп. редактор В. А. Каліш. Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2020. 340 с.

51. Немов Р.С. Психологія. Учеб. Для студентів высш. Пед. Учеб. Заведений, [Текст] / Р.С Немов. В 3 кн. Кн.1. Общие основы психологии. 2-е изд. М.: Просвещение: ВЛАДОС, 2018. 487 с.

52. Нікітіна Н. М. Активізація пізнавальної активності учнів шляхом використання ігрових моментів і цікавих завдань // Поч. навчання та виховання. 2019. № 31. С. 26–31.

53. Нова українська школа: poradnik для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. К.: Вид. дім «Плеяди», 2017. 206 с.

54. Нова українська школа: poradnik для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

55. Нова українська школа: стратегія розвитку особистості: збірник тез доповідей II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (15 лютого 2021 р., Мукачево) / За заг. ред. Г. В. Товканець: Мукачево: Вид-во МДУ, 2021. 171 с.

56. Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: збірник наукових статей у 2 томах / За заг. ред. О.В. Гузенко. Суми: ФОП Цьома С.П., 2020. Т.2. 304 с.

57. П'ятакова Г. П., Заячківська Н. М. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі: навч.-метод. посіб. для студентів та магістрантів вищої школи. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. 55 с.

58. Петренко Л. Лепбук як навчальна технологія у початковій школі. Заступник директора школи. 2018. № 11. С. 51–55.

59. Пехота О. М. Освітні технології: навч.-метод. посіб. Київ: А.С.К., 2019. 255 с.
60. Пляцок А.О., Олійник В.В. Використання технології «лепбук в роботі з дошкільниками. Навчально-методичний посібник. Вінниця: КУ «ММК», 2017. 45 с.
61. Порошук В.П. Я досліджую світ. 3 клас. Частина 2. Х. : Вид. група «Основа», 2020. 270 с. (Серія «Мій конспект»).
62. Прилепа А. А. Використання лепбука на уроках у початковій школі. Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково- практичної конференції (21–22 січня 2022 р., м. Одеса). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2022. С. 177-179.
63. Прилепа А.А. Лепбук як засіб формування проєктних вмінь учнів початкової школі. Науковий простір студента: пошуки і знахідки (ч. 1): матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції (28 березня 2022 року): збірник тез. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022. С. 389-393.
64. Раєвська І. М. Організація дослідницької діяльності молодших школярів: методичні рекомендації. Херсон: РПО, 2019. 80с.
65. Ринчовська Т., Соломонюк С. Лепбук для реалізації ідей сталого розвитку // Дошкільне виховання. 2018. № 3. С. 30-33.
66. Ринчовська Т., Соломонюк С. Створюємо лепбуки для опанування ідей сталого розвитку. Вихователь – методист дошкільного закладу. 2017. № 8. С. 46-52.
67. Савлущинська Л.Г., Філь І.В. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів / Л.Г. Савлущинська, І.В. Філь // «Наука і освіта». № 6. 2013. С. 176–178
68. Савченко О. Я. Діагностика і дидактичні умови формування у молодших школярів мотивації уміння вчитися // Український педагогічний журнал. 2015. № 1. С. 85–98.

69. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах : посібник для вчителя. Київ : Освіта, 2007. 291 с.

70. Савченко О.Я. Навчальне середовище як чинник стимулювання дослідницької діяльності молодших школярів // Наукові записки Малої академії наук України. 2012. №. 1. С. 41 – 49, 46–47.

71. Савченко О. Я. Типова освітня програма 1-2 клас: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf> (дата звернення 01.12.2022р.)

72. Савченко О. Я. Типова освітня програма 3-4 клас: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf> (дата звернення 01.12.2022р.)

73. Садкіна В. І. 101 цікава педагогічна ідея. Як зробити урок. Х.: Вид. група «Основа», 2018. 88 с.

74. Саєнко Ю.О., Руденко Ю.А., Кравченко О.В., Забарюща А.А. Теоретичні аспекти використання лепбуків у процесі навчання учнів початкових класів (освітня галузь «Я досліджую світ»). Topical issues of the development of modern science. 2020. С. 443–446.

75. Сапунова Л.А. Розвиток пізнавальної активності учнів початкових класів у навчальному процесі // Таврійський вісник освіти. № 1(41). 2019. С. 205–210.

76. Сидоренко Л.С. Пізнавальна активність і творча самостійність // Відкритий урок. 2019. № 1. С. 35-37.

77. Сорока Н.Й. Лепбук – наколінна книга для гуртківця молодшого шкільного віку. URL: <file:///C:/Users/User/Desktop/Лепбук/soroka.pdf> (дата звернення 09.11.2022).

78. Стрілецька Н.М., Лаврінчук Ю.О., Петренко Н.П. Теоретичні аспекти розробки та використання лепбуку «Я і цифрові пристрої» (інформатична освітня галузь, 2 клас). «Молодий вчений». № 5 (69). травень, 2019. С. 453-459.

79. Торчинська Т. Спонування молодших школярів до пізнавальної активності на уроках рідної мови // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 33. 2018. С. 121–128.

80. Форостюк Т.В. Розвиток пізнаваної активності молодших школярів на уроках української мови засобами проблемних завдань і дидактичної гри // «Молодий вчений». № 4(44). квітень, 2017 р. С. 474–478

81. Хилько Є. Є. Теоретичні аспекти навчально-пізнавальної діяльності особистості: рівні, компоненти. Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2021. Випуск 203. Частина II.

82. Шевцова О. А. Організація пізнавальної діяльності в школі. Х.: Вид. група «Основа», 2018. 300 с.

83. Шило С. І. Удосконалення навчально-виховного процесу на основі впровадження інноваційних технологій як засіб розвитку творчої особистості учасників педагогічного процесу. Запоріжжя, 2014. 30 с.

84. Шиян Р.Б. Типова освітня програма 1-2 клас: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Shyuan.pdf> (дата звернення 01.12.2022р.)

85. Шиян Р.Б. Типова освітня програма 3-4 клас: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyuan.pdf> (дата звернення 01.12.2022р.)

86. Штокало В., Штокало Л., Балусевська О., Недошитко А., Тизунь А. Технологія лепбук як креативний метод STEM-освіти. Збірник наукових праць ЛОГОС, 2020. С. 93-95.

87. Шустваль С. М. Пізнавальний інтерес як мотив навчальної діяльності // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. Запоріжжя, 2017. Вип. 41. С. 379–383.

88. Щербакова Н. М.. Шляхи формування пізнавальної самостійності учнів. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: Психолого-педагогічні науки. 2019. № 1. С. 156–159.

89. Янковська І.М., Подусевська О.С. Формування умінь колективної творчої співпраці молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва. Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Випуск 31: збірник наукових праць /за науковою ред. академіка В. І. Бондаря. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. 190 с.

90. Peycheva, Y., Lazarova, S. The lapbook as a didactic tool to implement integrated training in natural science and technology and entrepreneurship at primary school level. Knowledge International Journal, 2018. 28(3), pp. 959 - 963.

1. Участь у пленарному засіданні ІХ Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції «Науковий простір студента: пошуки і знахідки»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СЕРТИФІКАТ / CERTIFICATE

ЗАСВІДЧУЄ, ЩО

Прилепа Аня

ВЗЯВ/ЛА УЧАСТЬ У ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІЙ СТУДЕНТСЬКІЙ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
**«НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА:
ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ»**

Загальна кількість академічних годин: 6 (0,2 кредиту ЄКТС)

28 квітня 2022 р., м. Київ

ОЛЕФІРЕНКО Т. О.
ДЕКАН ПЕДАГОГІЧНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ

ЗОЛОТАРЕНКО Т. О.
ГОЛОВА НТСА
ПЕДАГОГІЧНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ

2. Участь у пленарному засіданні науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та вчених. Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи.

3. Участь у вебінарі на порталі ВСЕОСВІТА.

ВСЕОСВІТА®

XM267843

Суб'єкт підвищення кваліфікації ТОВ «Всеосвіта» (ЄДРПОУ 41526967)

СЕРТИФІКАТ

здебільше, що

Прилепа Анґ Андріївна

Студент

пройшов(ла) підвищення кваліфікації за видом «вебінар» (дистанційно)

на темґ:

«Створення лепбукґ: етапи, способи, інструменти»

[тривалість: 2 години/0,06 кредиту ЄКТС]

та досягнув(ла) результатів навчання,
які зазначені в додатку до сертифікату

М. А. Кропельницька
 Авторка вебінару, вчителька початкових класів
 вищої категорії, старша вчителька Полонської
 загальноосвітньої школи I-III ступенів №3.

І. М. Литвиненко   **04.10.2022**
 Директор ТОВ «Всеосвіта»   дата видачі

Сертифікат розроблено відповідно до п. 13 постанови КМУ від 21 серпня 2019 р. № 800
 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року № 1133)

УКРАЇНА
СНОВ'ЯНСЬКА ГІМНАЗІЯ
КИСЕЛІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ
ЧЕРНІГІВСЬКОГО РАЙОНУ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
Код в ЄДРПОУ 26514110

Довідка

№ 182 про впровадження результатів наукового дослідження
Прилепи Ані «Формування пізнавальної активності молодших школярів
засобом лепбук»
15532, Чернігівська область, м. Снов'янка, вул. Лисова, буд. 1-В

Результати наукового дослідження Прилепи Ані за темою «Формування пізнавальної активності молодших школярів засобом лепбук» дійсно впроваджено в освітній процес Снов'янської гімназії у 2021-2022 н.р.

Прилепою Анею був проведений експеримент у 3 класі. Було проведено тестування учнів, здійснювалось спостереження за їхньою діяльністю, аналіз шкільної документації з метою визначення рівня формування пізнавальної активності учнів. Проведено опитування вчителів з метою вивчення їхнього досвіду використання лепбуку в освітньому процесі. Експериментально перевірено ефективність засобу лепбук для формування пізнавальної активності в учнів.

Дата 05.12.2022

(Кислуха О.П.)